

Eeva Lätti

**HEVOSTOIMINTA SOSIAALIPEDAGOGISENA TYÖME-
NETELMÄNÄ**

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Marraskuu 2007

AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Työn tekijä: Eeva Lätti

Työn nimi: Hevostoiminta sosiaalipedagogisena työmenetelmänä

Päivämäärä: 9.11.2007

Sivumäärä: 60+2

Työn ohjaaja: KT Pirjo Forss-Pennanen

Työn tarkastaja: KL Maija Maunula

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa harjoittavien lastensuojelun sijaishoitoyksiköiden työntekijöiden kokemuksia, näkemyksiä ja asenteita liittyen hevostoiminnan käyttämiseen ja kehittämiseen työmenetelmänä. Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla tarkoitetaan sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemista ja syntyneiden vaurioiden kuntouttamista hevosten kanssa tapahtuvan yhteisöllisen toiminnan avulla. Tutkimustehtävinä oli selvittää mitkä tekijät vaikuttavat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutukseen osallistumiseen, miten alan ammattihenkilöt kokevat suhtautumisen hevostoimintaan työmenetelmänä, millaisia vaikutuksia hevostoiminnalla on havaittu olevan lastensuojelun sijaishoitoyksiköissä sekä mitkä ovat työntekijöiden mukaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suurimpia kehityshaasteita. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietoisuutta asiasta sekä tuottaa tietoa alan toimijoille.

Tutkimus on kvantitatiivinen, mutta se sisältää myös laadullisia ominaisuuksia. Tutkimus toteutettiin survey-tyyppisenä käyttäen postikyselyä tutkimusmenetelmänä, kysely oli puolistrukturoitu. Lomakkeita lähetettiin yhteensä kahdeksaan ennalta valittuun yksikköön, joista neljästä saatiin vastauksia yhteensä 15. Potentiaalisia vastaajia näissä neljässä yksikössä oli yhteensä 30, joten vastausprosentiksi muodostuu 50. Saatu aineisto siirrettiin tietokoneelle, ja avoimet vastaukset purettiin sisällön analyysiä käyttäen. Tutkimuksella ei pyritä yleistettävyyteen, vaan ymmärtävään lähestymistapaan. Mukana on myös jonkin verran selittävään lähestymistapaan viittaavaa tilastollista analyysia.

Tutkimustulosten mukaan kouluttautuminen riippuu työnantajan antamasta tuesta asialle, sekä siitä, onko sitä tarjolla. Tämä viittaa siihen, että työnantajalla on merkittävä rooli. Useimmiten kouluttautumisen motiiviksi kerrottiin oman tiedon lisääminen. Mikäli koulutusta ei edes harkittu, perusteluksi mainittiin useimmiten pitkä työkokemus tai aiheeseen perehtynyt työoveri. Koulusta kohtaan oli kuitenkin selvästi havaittavissa kiinnostusta. Tutkimustulosten mukaan hevostoimintaa arvostetaan ja hyödynnetään sosiaalipedagogisena toimintamenetelmänä vielä melko vähän, ja sen sosiaalipedagogisesta ulottuvuudesta tiedetään niin ikään melko vähän. Hevostoiminnan vaikutusten on havaittu olevan moninaisia ja enimmäkseen positiivisia. Suurimmat kehityshaasteet liittyvät työntekijöiden mukaan tietoisuuden lisäämiseen.

Avainsanat: sosiaalipedagogiikka, hevostoiminta, koulutus, toiminnallisuus, yhteisöllisyys

Degree Programme in Social Work

Author: Eeva Lätti

Name of the Final Thesis: Horse Activity as a Method of Social Pedagogy

Date: 9th of November 2007 Pages: 60+2

Instructor: D. Ed. Pirjo Forss-Pennanen

Inspector: Lic. Ed. Maija Maunula

The purpose of this research was to chart temporary care unit's employees' experiences, opinions and attitudes to using horse activity as a method of social pedagogy. Socio-pedagogic horse activity means supporting social growth and welfare and rehabilitating the damages that are already caused with the help of communal horse activity. My research tasks were to solve what reasons affect to employees will to obtain special education on socio-pedagogic horse activity, how these professionals experience the common attitude towards horse activity as method, what kinds of effects have been noticed that horses have on children/youngsters in temporary care units and what are the biggest challenges when it comes to socio-pedagogic horse activity's development.

The research is a quantitative survey-study but it includes also qualitative features. The questionnaire was half-structured and they were sent to eight units which were chosen beforehand. Four of those units participated to this research and 15 employees gave their answers. In these four units there were all in all 30 potential respondents so the reply percent was 50. The analyzed survey material was computerized. The received answers from open questions were analyzed by using content analysis. This research did not aim at generalization, but to understanding approach. There is some statistic analysis involved which refers to explanatory approach.

According to results it depends on employer's support if an employee wants to get some special education about using horse activity as a socio-pedagogic method. It depends also on the fact, if there is education available at the time when they could participate. These facts refer to employer's great role in this issue. Mostly the motive of having this education was improving own knowledge. If somebody was not interested in having more education the reason was mostly either long work history or having colleague who is specialized on horse activity. There seemed to be lot of interest towards special education. According to results, horse activity is appreciated and utilized rather slightly and its socio-pedagogic dimension is also quite unknown. The effects of using horse activity are considered to be various and mostly positive. The biggest challenges according to employees concern about increasing awareness.

Keywords: Socio-pedagogic, horse activity, education, functionality, communality

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS	7
2.1	Aiheen valinta	7
2.2	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävät	9
3	TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET	10
3.1	Sosiaalipedagoginen hevostoiminta	10
3.2	Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutus	11
3.3	Talliyhteisö.....	11
3.4	Sosiaalipedagogiikka	12
3.5	Vuorovaikutus	13
3.6	Yhteisöllisyys.....	13
3.7	Toiminnallisuus.....	15
4	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	16
4.1	Hevosen vaikutus ihmiseen - ja päinvastoin	16
4.2	Hevonen sosiaalipedagogisena välineenä kasvatustyössä	18
4.3	Sosiaalipedagogisen toiminnan menetelmät	19
4.4	Sosiaalipedagoginen ammatillisuus	22
5	HEVOSTOIMINTA SOSIALISAATION JA KUNTOUTUKSEN VÄLINEENÄ....	23
5.1	Talliyhteisö kasvattajana	23
5.2	Aikuisen rooli hevostoiminnan toteuttamisessa.....	25
5.3	Kuntouttava näkökulma hevostoiminnassa.....	26
6	AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	31
7	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	36
7.1	Tutkimuksen kulku	36
7.2	Aineiston analysointi.....	37
7.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	38
8	TUTKIMUSTULOKSET	40
8.1	Kouluttautumiseen vaikuttavat tekijät.....	40
8.2	Ammattilaisten kokemus suhtautumisesta hevostoimintaan työmenetelmänä	43
8.3	Hevostoiminnan havaitut vaikutukset	47
8.4	Kehityshaasteet	48
9	TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	50
10	POHDINTA	54
	LÄHTEET.....	59

LIITTEET

1 JOHDANTO

*Hevosien ulkomuodossa on jotain,
mikä on hyväksi ihmisen sisikunnalle.
(Sir Winston Churchill 1874-1965)*

Mahtoikohan Churchill tietääkään, kuinka viisaita sanoja tuli lausuneeksi aikoinaan? Hevosella on parhaimmillaan ainutlaatuinen vaikutus ihmisiin. Viime vuosina tämän vaikutuksen hyödyntäminen ihmisten psykososiaalisen hyvinvoinnin tukena on ymmärretty laajemmassa merkityksessä myös Suomessa. Ratsastuksen on jo kauan tiedetty olevan terapeutista, mutta nyt myös muun tallitoiminnan positiivisiksi havaitut vaikutukset on valjastettu hyötykäyttöön kaikenikäisille ihmisille. Hevosia onkin käytetty sosiaalisen kuntoutuksen ja syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä kansainvälisesti katsottuna jo pitkään. Tietoisuus sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikutuksista on levinnyt Suomessa Kuopion ja Turun yliopistojen sekä Ypäjän Hevosopiston järjestämän täydennyskoulutuksen kautta.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehityksen Suomessa voidaan katsoa alkaneen vuonna 2000, jolloin Suomen Ratsastajainliitto ja Kuopion yliopisto aloittivat yhteistyön toiminnan kehittämiseksi. Kuluneiden vuosien aikana on ehtinyt tapahtua paljon kehitystä, mutta vielä on työtä tehtävänä. Alan täydennyskoulutus on päässyt hyvään vauhtiin ja viime vuosina Suomessa on tehty tutkimuksia liittyen sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Valtakunnalliset sosiaalipedagogisen hevostoiminnan seminaarit kokoavat alan toimijat yhteen, ja omaa tietotaitoa jaetaan yhteisen asian eteenpäin viemiseksi. Nämä asiat vievät kehitystä eteenpäin.

Yksi tärkeä kehitykseen vaikuttava tekijä on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan ammattitaito, johon oman tutkimukseni näkökulma pohjautuu. Tarkoituksena on selvittää, miten erilaisissa lastensuojelun sijaishoitoyksiköissä työskentelevät, sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteuttavat työntekijät suhtautuvat alan koulutukseen ja mitkä tekijät vaikuttavat tämän koulutuksen hankkimiseen. Tutkimukseni tavoitteena on myös selvittää, millaiseksi käytännön kentällä koetaan hevostoiminnan sosiaalipedagogisen ulottuvuuden tunnettavuus, arvostus ja hyödyntämisen laajuus. Yleisesti sosiaalipedagoginen hevostoiminta on vielä melko outo käsite ja sen tunnettavuuden eteen saa tehdä vielä paljon töitä.

Toivottavasti tämä työ tuo aihetta hieman enemmän tutuksi Keski-Pohjanmaan alueella ja herättää kiinnostusta opiskelijoiden parissa.

Tutkimustehtäviini kuuluu myös kartoittaa, mitkä ovat sijaishoitoyksiköiden työntekijöiden mukaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suurimmat kehityshaasteet, sekä millaisia vaikutuksia työntekijät ovat havainneet hevostoiminnalla olevan lapsiin/nuoriin. Millaisia ajatuksia ja ideoita nousee käytännön työstä? Työn kehittäminen lähtee itse työstä; siellä kehittämistä vaativat kohdat tulevat ensimmäiseksi vastaan, ja niiden kanssa painitaan päivittäisessä arjessa. Käytännön työstä lähtee myös kehityksen eteenpäin vieminen, joten työn tekijöiden näkemyksen kuuleminen asiasta on ensiarvoisen tärkeää.

Työn teoriaosassa käyn läpi työn taustan, tutkimustehtävät ja tutkimuksen lähtökohdat sekä määrittelen työni kannalta keskeisimmät käsitteet. Lähdemateriaalina käytän pääosin sosiaalipedagogiikkaan, psykologiaan ja hevostoimintaan liittyvää aineistoa. Analyysiosassa kerron tutkimuksen suorittamisesta, käyn läpi tutkimustulokset tutkimustehtävien mukaan teemoitettuna sekä tarkastelen saatuja tuloksia ja niiden yhteyttä aikaisempiin tutkimuksiin. Lopuksi pohdin aiheesta heränneitä ajatuksia sekä opinnäytetyöprosessini kulkua.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on käsite, joka pitää sisällään paljon enemmän kuin ensi lukemalta voisi ajatella. Se sisältää sosiaalityötä, pedagogiikkaa ja hevostoimintaa. Nämä asiat muodostavat yhdessä enemmän kuin osiensa summan, ja tätä yhtälöä haluan lähteä omalta osaltani selvittämään.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

*Tuon hevosen näkeminen sai aikaan jotain,
mitä en ole oikein koskaan pystynyt
selittämään. Se oli enemmän kuin valtavaa
voimaa ja nopeutta ja liikkeiden kauneutta.
Se sai minut haaveksimaan.
(Walt Morey)*

Lasten ja nuorten lisääntyvä pahoinvointi on vaikuttanut siihen, että nuoriso- ja sosiaalityössä on täytynyt kehittää uusia työtapoja. Niinpä erilaiset toiminnalliset menetelmät ja terapiat ovat tänä päivänä merkittävässä roolissa nuorten kanssa tehtävässä työssä. Tästä on väistämättä seurannut se, että näitä työtapoja kehitettäessä on muodostunut useita käsitteitä ja teoriakehyksiä, jotka ovat osittain hyvinkin samankaltaisia keskenään. (Palola 2003, 81.) Sosiaalityön orientaatiot voidaan jakaa psykososiaaliseen, sosiaaliturvapolitiittiseen, sosiaalikulttuuriseen ja sosiaalipedagogiseen lähestymistapaan (Toikko 1997, 169–188). Tämä tutkimus painottuu hevostoiminnan sosiaalipedagogiseen ulottuvuuteen. Teoriaosuudessa sosiaalipedagogiikka ja hevostoiminta kytkeytyvät yhteen.

Lastensuojelun Keskusliiton toiminnanjohtaja Mauri Upanne puhui sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valtakunnallisessa seminaarissa Helsingissä 12.10.2007 harrastustoiminnan puolesta. Uudessa lastensuojelulaissa korostetaan avoimuuden toimenpiteitä ja varhaista tukea, mikä tuo hyvin esille harrastustoiminnan merkityksen. Lausunnoissakin olisi hyvä Upanteen mukaan korostaa harrastustoiminnan vaikutusta. Hän nosti esille erityisesti hevostoiminnassa korostuvan sosiaalipedagogisen otteen. Haasteena onkin tämän tiedon välittäminen kentälle. (Upanne 2007.) Ennaltaehkäisevä työ on erittäin tärkeää; siihen on hyvä panostaa, unohtamatta korjaavan ja kuntouttavan työn haasteita.

2.1 Aiheen valinta

Niin kauan kun muistan, olen pitänyt hevosista. Yleensä tämä vaihe tulee jokaiselle pikkutyölle, toisilla se menee ohi ja toisille se jää pysyvästi. Minä kuulun tähän jälkimmäiseen

joukkoon. Pienenä tyttönä leikimme aina hevosleikkejä, ja heti kun hevosen selässä pysyi, niin ratsastamaan oli päästävä. Olen ratsastanut säännöllisesti seitsemänvuotiaasta lähtien.

Noin yhdentoista vuoden ikäisenä hevosharrastus alkoi kiinnostaa yhä laajemmin – enää ei pelkkä ratsastaminen riittänyt. Tallilla alkoi kulua yhä enemmän aikaa, ja pian kävinkin tallilla viikon jokaisena päivänä. Tätä jatkui aina 20-vuotiaaksi saakka, jolloin muutto opiskelupaikkakunnalle rajoitti harrastusta – mutta vain hetken. Samana syksynä ostin puolikkaan omasta ravihevosesta. Nyt lapsuudenkodissani on vanhaan navettaan rakennettu talli, jossa on jo neljä hevosta. Olennaisen tärkeää onkin ollut se, että vanhemmat ovat tukeneet tätä harrastustani.

Näihin vuosiin mahtuu paljon enemmän, kuin mitä kaksi edellistä kappaletta ehkä antavat ymmärtää: monenlaisia kokemuksia ja uusia ystäviä. Vasta näin jälkikäteen – etenkin tehdessäni tällaisesta aiheesta opinnäytetyötä – olen alkanut ymmärtää kuinka paljon talliympäristössä vietetyt vuodet ovat todella minulle opettaneet. Tallilla oppii sosiaalisia taitoja, työntekoa, toisten huomioimista, vastuuntuntoa, puhumattakaan hevosmiestaidoista. Siellä voi saada pitkäaikaisia ystäviä, ja omalta kohdaltani voin sen sanoa vaikuttaneen myös uravalintaan. Merkittävimmin tähän päätökseen vaikuttivat ne vuodet, jolloin ohjasin ratsastustunteja ja lasten heppakerhoa, sillä tuolloin pääsin työskentelemään monenlaisten ihmisten kanssa ja huomasin pitäväni sellaisesta työstä.

Turvallinen talliympäristö voi siis parhaimmillaan opettaa lapselle ja nuorelle sellaisia elämässä tarvittavia taitoja, joita ei koulussa opi. Hevonen isona eläimenä tuo oman erikoisuutensa tähän oppimisprosessiin, se on aina rehellinen peili omalle toiminnalle. Hevosessa on jotakin sellaista, mitä vielä tänä päivänäkään en onnistu vangitsemaan kirjalliseen muotoon – ehkä en tule siinä koskaan onnistumaankaan. Tämä jokin on se syy, miksi hevosella on suorastaan terapeuttinen vaikutus ihmisiin, joiden kanssa se on tekemisissä. Kasvava mielenkiinto tätä ihmeellistä vaikutusta kohtaan sai aikaan sen, että myös opinnäytetyöni käsittelee osittain tätä aihetta.

2.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävät

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa harjoittavien lastensuojelun yksiköiden työntekijöiden kokemuksia, näkemyksiä ja asenteita liittyen hevostoiminnan käyttämiseen työmenetelmänä. Kartoituksen tarkoituksena on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, ovatko työntekijät hankkineet erityistä koulutusta voidakseen toteuttaa hevostoimintaa sosiaalipedagogisesti, millaisena alan ammattilaiset kokevat suhtautumisen hevostoimintaan työmenetelmänä, millaisia vaikutuksia he ovat havainneet hevostoiminnalla olevan lapsiin ja nuoriin sekä mitkä ovat heidän mielestään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suurimmat kehityshaasteet. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä omalta osaltaan tietoisuutta sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta sekä tuottaa aiheesta lisää tietoa sen parissa toimiville henkilöille.

Tarkastelen hevostoimintaa sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä käsin. Omat kokemukseni hevosten ja eri-ikäisten ihmisten kanssa työskentelemisestä antavat hyvät valmiudet lähteä syventämään tätä aihetta. Koska aikuisen rooli hevostoiminnan sosiaalipedagogisessa toteutuksessa on merkittävä, kohdennan tutkimukseni nimenomaan työntekijöihin, jotka käyttävät työssään tätä menetelmää.

Teoreettisina hypoteeseina voidaan ajatella, että hevostoiminnan käyttäminen lasten ja nuorten kanssa sijaishoitoyksiköissä on melko yleistä. Kuitenkin voidaan olettaa, että vain harvat työntekijät ovat saaneet koulutusta erityisesti sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Voidaan myös ajatella, että tätä menetelmää haluttaisiin käytettävän nykyistä enemmän.

Tutkimustehtäväni ovat seuraavat:

1. Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, ovatko työntekijät saaneet/hankkineet erityistä koulutusta hevostoiminnan käyttämiseen sosiaalipedagogisena työmenetelmänä?
2. Millaiseksi ammattihenkilöt kokevat suhtautumisen hevostoimintaan työmenetelmänä?
3. Millaisia vaikutuksia hevostoiminnalla on havaittu olevan sijaishoitoyksiköissä?
4. Mitkä ovat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suurimmat kehityshaasteet?

3 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET

*Hevosethan ovat muuttuvaisia. Monet niistä
panevat voimakkaat tallirengit todella
tiukoille, mutta jos niiden selkään nostaa
vamman lapsen tai aikuisen,
ne ovat lauhkeita kuin lampaat. En tiedä,
mitä se on: ehkä ne vaistoavat jotakin.
(Jackie Croome, ”The English and Their Horses”)*

3.1 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Kun puhutaan yleisellä tasolla hevostoiminnasta, sillä tarkoitetaan kaikkea hevosiin liittyvää harrastamista, kilpailemista ja yrittämistä. Sillä on todistetusti syrjäytymistä ehkäisevä ja kuntouttava vaikutus. (Suomen Ratsastajainliitto 2006.) Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan voidaan sen sijaan sanoa olevan lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemista sekä syntyneiden vaurioiden kuntouttamista hevosten kanssa tapahtuvan yhteisöllisen toiminnan avulla. Se on ajattelu- ja toimintatapa - ideologia, jossa hevostoiminta yhdistetään sosiaalipedagogiikan perinteeseen ja ajatteluun. (Koistinen 2005b.) Keskeistä toiminnassa on nimenomaan vuorovaikutus ihmisen ja hevosen välillä sekä yhteisö, jossa toiminta tapahtuu (Elmeranta 2007). Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tärkeimpiä periaatteita ovatkin juuri yhteisöllisyys, toiminnallisuus, elämyksellisyys sekä toiminnan kokonaisvaltaisuus ja turvallisuus (Suomen Ratsastuspedagogit ry 2007).

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan synonyymina käytetään usein termiä ”talliyhteisöpedagogiikka”. Talliyhteisössä opittuja sosiaalisia taitoja voi soveltaa muussakin sosiaalisessa toiminnassa; se on kuin pienoismalli yhteiskunnasta. Lastensuojelun piirissä suositetaan hevostoimintaa, sillä ison hevosen asettamat tietyt toiminnan rajat opettavat lapsille ja nuorille vastuunottamista ja vuorovaikutusta sekä parantavat itsetuntoa. Toiminnan yhteisöllisen perustan kautta samalla opitaan myös normaalin elämän pelisääntöjä. (Okulov 2005.)

3.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutus

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutus on yliopistollista täydennyskoulutusta, jonka tavoitteena on luoda uudenlaisia sosiaalisen kuntoutuksen palveluja hyödyntämällä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähestymistapaa. Koulutuksen järjestävät yhteistyössä Kuopion yliopiston koulutus ja kehittämiskeskus, Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus sekä Ypäjän hevosopisto. Kurssin lähiopetus toteutetaan Ypäjän hevosopistolla, opiskelu on monimuotoista koostuen luennoista, ryhmätyöskentelystä, kirjallisuuteen tutustumisesta, ennako- ja välitehtävistä sekä projektityöstä. Osallistujille tehdään henkilökohtainen opintosuunnitelma. (Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus 2007.)

Koulutuksessa käsitellään sosiaalipedagogiikan teoriaa, sosiaalipedagogista ajattelua ammatillisuutta, sosiaalipedagogista hevostoimintaa erityisratsastuksen muotona, sosiaalista kuntoutusta ja hevostoimintaa, asiakastyötä ja toiminnan suunnittelua sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan sovellutuksia. Lisäksi koulutuksen aikana tehdään käytännön kehittämisprojekti. Koulutus on tarkoitettu sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden ammattilaisille, joilla on jo työkokemusta. Koulutus soveltuu myös ratsastusterapeuteille sekä ratsastuksen opettajille ja -ohjaajille. Osallistujilla tulisi olla kokemusta hevosten kanssa työskentelemisestä, joka on yksi valintakriteeri opisto tai ammattikorkeakoulutasoisen tutkinnon sekä kolmen vuoden työkokemuksen lisäksi. Myös hakijan kykyä hyödyntää koulutusta käytännön työssä arvioidaan. Koulutuksen laajuus on 25 opintopistettä, ja tähän mennessä sen on suorittanut jo yli 80 henkilöä. Koulutus on maksullinen. (Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus 2007.)

3.3 Talliyhteisö

Talliyhteisö on sosiaalipedagogisesti toimiessaan kasvatuksellinen yhteisö. Paikalla on ohjaava aikuinen, toiminta on vuorovaikutuksellista ja sitä ohjaavat yhteiset säännöt. Kaikkea toimintaa ohjaa hevosen hyvinvointi. (Hyvätti 2004.)

Tallista yhteisöllisen toimintaympäristön tekevät erinäiset sosiaaliset, pedagogiset ja psyykkiset tekijät sekä fyysiset olosuhteet. Sosiaalisia tekijöitä ovat muun muassa vuorovaikutus, osallistaminen, verkostoituminen sekä sosiaaliset suhteet. Pedagogisia tekijöitä

puolestaan ovat kasvatukseen ja opetukseen liittyvä toiminta, kuten esimerkiksi tallin säännöt. Psykkisiä tekijöitä ovat talliympäristössä vallitseva ilmapiiri, turvallisuuden tunne ja oikeudenmukaisuus. (Rainio 2006.)

3.4 Sosiaalipedagogiikka

Sana ”sosiaalipedagogiikka” sisältää itsessään kaksi eri käsitettä: sosiaalinen ja pedagogiikka. Yleisesti pedagogiikalla tarkoitetaan oppia kasvatuksesta tai kasvattamisen taitoa. Sosiaalisen käsitetään olevan jotakin vuorovaikutukseen liittyvää, toisia huomioon ottavaa, solidaarista, yhteisöllistä tai yhteiskunnallista. Näiden kahden käsitteen yhdistelmä voisi siis tarkoittaa sellaista kasvatusajattelua, jossa painottuu yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen näkökulma. (Hämäläinen 1999, 14–15.)

Sosiaalipedagogiikka ymmärretään helposti joko oppiaineeksi, tieteenalaksi tai toimintamenetelmäksi sen sijaan, että sen ajateltaisiin olevan näitä kaikkia. Nimikkeiden eroaminen hieman etu- ja jälkiliitteiltään on omiaan rakentamaan lisää väärinkäsityksiä. (Berglund 2000, 17.) Sosiaalipedagogiikka voidaan nähdä yhteiskunnallisena liikkeenä, joka painottaa yhteisöllisyyden, inhimillisyyden ja henkisten arvojen pedagogista edistämistä yhteiskunnassa. Toisaalta, sosiaalipedagogiikka voi olla yhtäläillä tieteellisen pedagogiikan osa-alue, yleisperiaate tai oma tieteellinen oppialansa. Sosiaalipedagogiikka voidaan nähdä myös sosiaalisten ongelmien ehkäisyä ja lievittämistä pedagogisilla keinoilla toteuttavana yhteiskunnan toimintajärjestelmänä. Tässä tapauksessa on kyse lähinnä koulutus- tai työalasta, ammatillisesta toiminnasta tai niihin liittyvien erilaisten instituutioiden kokonaisuudesta. (Hämäläinen & Kurki 1997, 13–14.)

Sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa korostuvat yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta/ratsastuspedagogiikka on tästä sosiaalipedagogiikan teoreettisesta ja toiminnallisesta viitekehyksestä lähtevää työtä, jota tehdään lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseksi hevosten kanssa tapahtuvassa yhteisöllisessä toiminnassa. Tämä työ kattaa koko talliyhteisösystemin, joka pitää sisällään paljon sosiaalisia yhteyksiä ja vuorovaikutusta. Systemiin kuuluvat niin hevoset, ratsastajat, tallin henkilökunta, vanhemmat sekä muut ympäröivät yhteisöt ja ihmiset. (Koistinen 2005a, 4.)

3.5 Vuorovaikutus

Vuorovaikutus on sosiaalipedagogisen työn keskeisimpiä ajatuksia. Vuorovaikutuksen laatu on tärkeää – on sitten kyseessä keskustelu, toiminta tai yhteisö. Näin siksi, että yleensä riippuu laadusta, millaista oppimista pääsee tapahtumaan. (Hämäläinen 1999, 69.)

Viestintä on olennainen osa vuorovaikutusprosessia. Viestimme sanallisesti puheella, mutta viestintää tapahtuu myös fyysisyyden, tunteiden ja intuition kautta. (Dunderfelt 2001.)

Kun kohtaamme toisen ihmisen, olemme tilanteessa aina kokonaisena. Lähestymistapamme, eleemme ja ilmeemme kertovat meistä enemmän kuin puheemme antaisi yksinään ymmärtää. Pienetkin lapset osaavat jo lukea toisten ihmisten sanatonta viestintää, ja he huomaavat herkästi jos se on puheemme kanssa ristiriidassa. Sanat voivat valehdella, mutta keho ei. (Rinta-Harri 2005, 78.) Kuulemme toistemme puheesta sen, mitä olemme valmiit kuulemaan. Kokemus hyväksytyksi, nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta on merkittävää kohtaamisessa. Jotta osaa todella kuunnella toista, on omattava hyvä itsetuntemus – tietoisuus omista tunteista ja kyky käyttää niitä vuorovaikutustilanteessa. (Goleman 1999, 42–43.)

Ihmisellä voi olla vaikeuksia solmia kontakteja muihin ihmisiin, jolloin kiinnittyminen yhteisöön voi tapahtua hevosen välityksellä. Eläimeen voi solmia tunnesuhteen, vaikka sosiaaliset taidot olisivatkin heikot. Hevonen toimii linkkinä mahdollistaen kontaktin ottamisen muihin talliyhteisön jäseniin; aina on jokin yhteinen puheenaihe. Parhaimmillaan hevonen mahdollistaa niin ihmisten välisen kuin ihmisen ja eläimenkin välisen luonnollisen kommunikoinnin. Hevosen kanssa ihminen saa myös hyvän tilaisuuden oppia, miten oma käyttäytyminen vaikuttaa toiseen elävään olentoon. Hevoselta saatu palaute on useimmiten aito ja välitön, ja siltä voi olla helpompi vastaanottaa palautetta kuin toiselta ihmiseltä. (Palola 2002, 9.)

3.6 Yhteisöllisyys

Käsite ”yhteisöllisyys” viittaa ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja toimintaan. (Kansan Sivistystyön liitto.) Yhteisöllisessä toiminnassa lapset ja nuoret otetaan tasavertaisina kumppaneina mukaan yhteisön toimintaan, siltä osin kun se vain suinkin on mahdollista. Tämä tarkoittaa, että kasvattajayhteisö ja aikuiset ilmaisevat selvästi ne rajat, joiden sisällä

lasten/nuorten itsesäätely voi tapahtua. Yhteisöllisessä toiminnassa lapsia ja nuoria ohjataan ratkaisemaan ja käsittelemään asioita entistä omaehtoisemmin osallistumisen ja tasa-vertaisuuden avulla. Yhteisössä itsesäätelyn ja käyttäytymisen normit rakentuvat yhteistyössä yksilöiden ominaisuuksien sekä yhteisön tason ja säädösten pohjalta. Nämä perustellut, yhdessä sovitut rajat tuottavat turvallisuutta ja luottamusta yhteisöön luoden näin edellytykset onnistuneelle kasvatukselle. (Kaipio 1999, 216.)

Kun jonkin joukon sosiaalinen toiminta on yhteisten arvojen ja mielenkiinnon kohteiden ohjaamaa, voidaan puhua yhteisöstä. Kyseessä ei kuitenkaan ole kollektiivinen suhde. (Kurki 2000, 130.) Yhteisössä jokaisella jäsenellä on oikeus myös yksityisyyteen; yhteisö ei saa rajoittaa kenenkään yksilöllistä kehitystä ja persoonallisuuden kasvua. Eriäviä mielipiteitä saa olla, ja yhteisö voi toimia hyvin niistä huolimatta. (Kaipio 1980, 139–141.)

Hämäläisen ja Kurjen (1997) mukaan kokemus johonkin kuulumisesta on yksilöllisen kehityksen edellytys; tällöin puhutaan yhteisöllisyydestä. Postmodernissa yhteiskunnassa ihmiset ovat kuitenkin jakautuneet moniin erilaisiin yhteisöihin. Tästä syystä yhteisöllisyyden muodot ovat nykyään sirpaleisia, ja yksilöillä ei ole yhtenevää toimintamallia esimerkiksi valintatilanteisiin. Yhteisöllisyyteen ei siis tällä hetkellä kuulu turvallisuutta tai esimerkiksi velvoitetta auttaa muita; vuorovaikutuksessa on kyse vaihdosta. (Bauman 1996, 38–39.)

Kun puhutaan yhteisöllisyydestä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, puhutaan yhdestä sen tärkeimmistä periaatteista. On olennaisen tärkeää, että tallilla on hyvä ilmapiiri, jotta sinne tulee mielellään. Tämä näkyy käytännössä esimerkiksi siten, että uusi tulokas otetaan heti mukaan toimintaan ja häntä ohjeistetaan tallin säännöistä. Yhteiset säännöt ja tavoitteet, oikeudenmukainen kohtelu sekä tasavertaisuus luovat turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteisöllisyyteen kuuluvat avoimuus ja vuorovaikutus, ja esimerkiksi syrjäytyneen nuoren heikkoja vuorovaikutustaitoja on hyvä harjoitella hevosen kanssa. (Sivula 2004, 6–7.)

Ratsastuksen ajatellaan yleisesti olevan kilpailu- ja urheilupainotteista toimintaa. Tosiasiassa hevostoiminta on ollut ja on edelleen valtaosalle lapsista ja nuorista ensisijaisesti yhteisöllistä toimintaa, johon hevoset kuuluvat olennaisena osana. Tässä tapauksessa on kyse harrastusta suuremmasta asiasta, josta voi tulla terveellä tavalla riippuvaiseksi. Talliyhteisö

on tänä päivänä monelle lapselle ja nuorelle ainoa yhteisö, johon he kuuluvat perheensä lisäksi – joillekin se antaa voimaa pitää elämästään kiinni. Toiminta on hyvin kokonaisvaltaista ja osallistavaa, ja siihen saa osallistua usein monessa eri roolissa. Tässä mielessä hevostoiminta eroaa monesta muusta harrastuksesta. (Koistinen 2005a, 3–4.)

3.7 Toiminnallisuus

Sosiaalipedagogiikka on toimintatiede, joka suuntautuu sosiaalisten ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisyyn ja lieventämiseen. Sosiaalipedagoginen teoria sisältää siis toiminnallisen lähtökohdan. Sen luonteeseen ei kuulu vain kuvata ja selittää miten ongelmat syntyvät, ilmenevät ja vaikuttavat, vaan olennaista on pohtia, mitä noille ongelmille voisi ja pitäisi tehdä. (Hämäläinen 1999, 17.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa toiminnallisuudella tarkoitetaan kaikkea hevosten kanssa tehtävää käytännön työtä, oli se sitten ratsastusta tai tallitöitä. Tärkeintä on yhdessä tekeminen, joten ikäeroilla ei ole merkitystä. Tarkoituksena on, että tekemällä ja kokeilemalla lapset ja nuoret saisivat onnistumisen kokemuksia, joiden myötä on helpompi oppia ja muistaa asioita. Asiat jäävät paremmin mieleen, kun ne on oivallettu itse. Jotta ensimmäiset kokemukset hevostoiminnasta olisivat positiivisia, on tärkeää, että etenkin alussa on aikuinen mukana neuvomassa. (Sivula 2004, 7.)

4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

*Ihmiset ovat parempia, kun he
ratsastavat, oikeudenmukaisempia
ja ymmärtäväisempiä, valppaampia
ja levollisempia ja yritteliäämpiä ja
tuntevat paremmin kaikki maat ja
kaikki kulkureitit. Sanalla sanoen
kaikki hyvät tavat ja tottumukset
ovat tästä peräisin, samoin ihmisen
ja hänen sielunsa terveys.
(Edward Plantagenet, Yorkin herttua)*

4.1 Hevosen vaikutus ihmiseen - ja päinvastoin

Gängin (1990) mukaan lapsilla on perusluonteeltaan inhimillinen tarve luonnolliseen kiintymykseen eläimiä kohtaan. He hakevat kontaktia eläimiin, haluavat rakastaa niitä ja tulla itse rakastetuksi. Erityisesti kotieläimet saavat aikaan kotoisan ja elämäniloisen tunnelman, josta jopa ongelmia omaavat lapset nauttivat. Lasten mielestä eläinten kanssa on usein helpompi kommunikoida kuin ihmisten. Eläinten kanssa toimiminen voi muuttaa lapsen miinakuvaa ja yhteyden saaminen kanssaihmiisiin ja ympäristöön helpottuu. Erityisesti ponit kelpaavat tähän tarkoitukseen hyvin, koska ne tarjoavat niin monenlaisia toimintamahdollisuuksia. Ne antavat tutkia ja tarkkailla itseänsä, niitä saa harjata, niiden karsinoita voi siivota, niillä voi ratsastaa, ne ovat haastavia leikkikavereita ja aina valmiita toimintaan. Näistä syistä ponit ovat erittäin haluttuja ja pidettyjä. (Gäng 1990.)

Hevonen on luonteeltaan laumaeläin, mutta käyttäytymisbiologisten luonteenpiirteiden lisäksi hevonen soveltuu kasvatusvälineeksi erityisesti seuraavista syistä: vakaa ja luotettava käyttäytyminen, herkkyyys ihmisten suhteen, herkkä vaisto äänille ja mielialoille sekä reagointi lajinsa mukaisesti. Vakaalla käyttäytymisellä viitataan siihen, että hyvin koulutetun hevosen käyttäytymistä pystytään ennakoimaan, ja tämä voidaan ottaa huomioon kasvatus-

prosessia suunniteltaessa. Herkkyys ihmisten suhteen puolestaan tarkoittaa sitä, että hevonen on ilmeisen huomaavainen lapsia ja vammaisia kohtaan. Tämä näkyy sen käyttäytymisessä. Herkkä vaisto äänien ja mielialan suhteen ilmenee siten, että hevonen havaitsee ja heijastaa välittömästi pelkoa, kärsimättömyyttä, levottomuutta sekä väärää käsittelytapaa. Hevosen suhtautuminen ihmiseen kiintymyksensekaisella pidättyvyydellä on erityisen tärkeää kasvatusprosessissa. Esimerkiksi sosiaalisesti häiriintyneelle lapselle on paljon antoisampaa saada kokea ensin pidättyvyyttä, ja sitten tavoitella hevosen kiintymystä. Vaikapa koira sen sijaan osoittaisi heti ilon tai aggression merkkejä. (Baum 1987, 43.)

Koska hevonen on laumaeläin, se suhtautuu kaikkeen lajilleen ominaisella tavalla; se ei osaa teeskennellä. Näin ollen sen käyttäytymistä voidaan selittää johdonmukaisesti. Hevonen on hyväntahtoinen, mutta saattaa reagoida myös negatiivisesti sille epämiellyttäviin kokemuksiin. (Baum 1987, 43–44.) Vaikka ihmiset ja hevoset ovat sosiaalisuudessaan jopa samankaltaisia, pohjimmiltaan ihminen on kuitenkin saalistaja ja hevonen saaliseläin. Hevoset eivät motivoitu kehujen ja vahvistuksen avulla, kuten esimerkiksi koira, joka on saalistajaeläin. Hevoset ovat lajilleen ominaisesti huolissaan turvallisuudesta ja tarkkailevat ympäristöään jatkuvasti. Tällainen käyttäytyminen on erinomainen mittari sille, kuinka ihmisen toiminta kertoo enemmän kuin sanat. Ihminen saakin usein työskennellä erityisen kovasti saavuttaakseen hevosen luottamuksen. (Horse Sense of the Carolinas, Inc. 2007.)

Roberts (2000) kertoo teoksessaan omasta elämästään ja työstään hevosten parissa. Nuorempana hänen kykyjään hevosten käsittelyssä ei otettu todeksi, mutta hän palasi työskentelemään hevosten pariin ja tekee yhä työtään ”hevoskuiskaajana”. Ensimmäisiä asioita, mitä hän oppi hevosilta, olivat ennakointi ja vetäytyminen. Myöhemmin hän huomasi, että samat asiat toimivat hyvin myös ihmisten kanssa. Hän uskookin vahvasti, että hevosten käyttäytyminen on yhteydessä ihmisten käyttäytymiseen. (Roberts 2000, 37, 149–150.)

Roberts kuvaa osuvasti, miten hänen lapsuutensa jakautui kahteen eri maailmaan – ihmisten ja hevosten maailmaan. Tunnelma hevosten maailmassa oli mukava ja ymmärtäväinen, mutta ihmisten parissa hän tunsu itsensä eristyneeksi ja yksinäiseksi. Hän sanoo itse, että ei ole epäilystäkään siitä, että hevosilla oli positiivinen vaikutus hänen psykologiseen kehitykseensä. (Roberts 2000, 38; 149.)

Yhdysvalloissa on tehty vuonna 2004 tutkimus siitä, miten terapeuttisessa käytössä toiminen vaikuttaa hevoseen. Hevosavusteisia terapiaohjelmia tulee jatkuvasti lisää, joten eläinlääkärit Suthers-McCabe ja Albano päättivät tutkia, miten tällainen toiminta vaikuttaa hevoseen pitkällä ja lyhyellä aikavälillä. Pilottitutkimukseen osallistui 28 hevosta neljässä terapiaohjelmassa. Kaikki neljä ohjelmaa olivat erilaisia; mielenterveyskuntoutusta, psykoterapiaa sekä ratsastusterapiaa aikuisille ja lapsille. Joidenkin hevosten huomattiin stressaantuvan terapiakäytöstä, mikä näkyi verikokeista ja käytöksestä. Joidenkin hevosten kohdalla puolestaan huomattiin terapiakäytön vähentäneen niiden stressiä. Eläinlääkärit toivovat, että aiheesta tehtäisiin laajempia tutkimuksia, joiden avulla voitaisiin muun muassa rajata terapiakäytöstä pois siihen sopeutumattomat hevoset. (O'Rourke 2004.)

4.2 Hevonen sosiaalipedagogisena välineenä kasvatustyössä

Keski-Euroopassa hevosen käyttö sosiaalipedagogisena välineenä on ymmärretty paljon aikaisemmin kuin Suomessa. Jo vuonna 1987 Randenberg kertoo esimerkkitapauksia siitä, kuinka hevosen vaikutus näkyy käyttäytymis- ja kehityshäiriöisissä lapsissa. Tapaukset sijoittuivat yksityiseen psykologis-pedagogis-urheiluterapeuttiseen kasvatuslaitokseen, jossa oli 11 - 16-vuotiaita poikia. Laitoksen ohjelma perustui pedagogiseen ja psykologiseen ryhmä- ja yksilöterapiaan ja laitoksessa oli neljä pienhevosta. Esimerkkitapauksina olleet kolme poikaa kärsivät erilaisista psykososiaalisista ongelmista, joihin he saivat apua ratsastuksen ja tallirutiinien kautta. Vaikutukset näkyivät muun muassa sosiaalisten taitojen ja koulumenestyksen parantumisena. (Randenberg 1987, 47–51.)

Motivaatio on ratkaiseva tekijä kaikissa oppimisprosesseissa. Tällaiset prosessit ovat mielekkäitä vain sellaisissa tapauksissa, kun oppijalla on tarpeellinen motivaatio sekä positiivinen asenne opettajaa kohtaan. Hevosen motivoivaa vaikutusta voidaan hyvin hyödyntää kasvatustyössä, sillä syntynyt motivaatio osoittaa vahvan emotionaalisen perustan olemassaolon. Kiintymyksen, suuren koon ja ”outouden” tunteiden avulla hevonen edustaa eräänlaista arvovaltaa, joka herättää kunnioitusta lapsissa ja nuorissa. Tämä kunnioitus on kasvatustyön ja oppimisprosessin edellytys. (Baum 1987, 44.)

Ratsastus on voimakkaasti motivaatiota synnyttävä tekijä – se tarkoittaa, että joku liikkuu sinne, mihin juuri sinä sen ohjaat, ja tämä herättää ylpeyttä ja iloa. Aina ei tarvitse ratsas-

taa, vaan hevosen seura itsessään edesauttaa motivaation syntymistä ja tuo samalla mukanaan paljon sosiaalisia kontakteja sekä vastuuntuntoa itsestä ja muista. Huomionarvoinen on myös se seikka, että ihmisellä on tarve olla tekemisissä jonkin kauniin asian kanssa – hevosta on mukava katsella ja se liikkuu kauniisti. Tämä viittaa tarpeeseen kokea positiivisia tunteita. Myös ympäristöllä on vaikutusta motivaatioon, uudet virikkeet innostavat uudella tavalla. (Baum 1987, 44–45.)

Leger (2001) käsittelee teoksessaan hevosen roolia kouluttajana. Hän kertoo esimerkin, jossa eräs ranskalainen yhdistys tekee työtä riskiryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten parissa Pariisin seudulla käyttäen hevosia ja poneja työnsä apuna. Hevosen aikaansaamia etuja ovat hänen mukaansa sen kyky heijastaa lasten käytöstä, luoda näihin kiintymyssuhde, saada aikaan vastuuntuntoa sekä sen luomat luonnolliset säännöt lasten toiminnalle. Hevonen voi olla iso tuki lasten kasvattamisessa ja sosialisointiprosessissa, mutta itseksensä se ei vielä saa merkittäviä muutoksia aikaan. Asiantuntevien työntekijöiden kanssa se on kuitenkin tehokasta toimintaa. (Leger 2001, 196–199.)

4.3 Sosiaalipedagogisen toiminnan menetelmät

Sosiaalipedagogisista toimintamenetelmistä ei ole mitään selkeää listaa, vaan käytettävät menetelmät vaihtelevat riippuen siitä, onko toiminnan tavoite korjaava vai ennalta ehkäisevä ja onko kohteena yksilö vai yhteisö. Perusperiaatteena on kuitenkin se, että ihmisten itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan. Toiminnan tavoitteena on, että yksilöiden elämänlaatua parannetaan yhdessä heidän kanssaan käyttäen apuna sosiaalipedagogisia interventioita. Käytettävät menetelmät on usein kehitelty alun perin muiden tieteiden alueilla. (Hämäläinen & Kurki 1997, 48–49.)

Sosiaalipedagogiselle toiminnalle on ominaista joustavuus, innovatiivisuus ja muuttumiskyky. Nämä piirteet sisältävät kuitenkin samalla riskin, että toiminta tapahtuu mielijohteen varassa. Toiminta perustuu aina vuorovaikutukseen ja aktiiviseen osallistumiseen. Yksilötyössä terapiatyypilliset lähestymistavat ovat yleisiä, kuten myös taiteen monet lajit – esimerkkinä musiikki ja kirjallisuus. Erilaiset toiminnalliset pedagogiat ja terapiat, kuten seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka, soveltuvat sekä yksilö- että ryhmätyöhön. Ryh-

mätyö itsessään yhdessä yhteisökasvatuksen kanssa ovat sosiaalipedagogiikan ytimeistä nousevia menetelmiä. (Hämäläinen & Kurki 1997, 49.)

Ranne (2002) on haastatellut väitöskirjaansa varten sosiaalipedagogiikan suomalaisia ja ruotsalaisia asiantuntijoita. Nämä kuvasivat alansa keskeisimpiä toimintatapoja ja periaatteita monin eri käsittein. Dialogisuus, yhteisöllisyys, osallisuus, toiminnallisuus, empowerment, mobilisointi ja liikkeelle saaminen toistuivat useissa määritelmissä. Käsitteet tulivat useimmiten esille kun puhuttiin rinnalla kulkemisesta, kuuntelemisesta, syrjäytymisen ehkäisemisestä, kunnioituksesta, subjektiudesta, innostamisesta, eläytymisestä, voimavarojen vahvistamisesta, sosiaalisesta oppimisesta sekä itsetunnon rakentamisesta.

Arjen ymmärtäminen on erittäin oleellista asiakkaan subjektiutta ajatellen. Ihminen ei ole vaan holhouksen ja erilaisten toimenpiteiden kohde, vaan hän on toimiva subjekti. (Madsen 1998, 14–15.) Berglundin (2000) mukaan ammatillisessa sosiaalipedagogisessa orientaatioissa keskeistä onkin juuri avoin suhtautuminen asiakkaisiin ja erilaisiin toimintamenetelmiin.

Hämäläinen ja Kurki (1997) esittelevät yhden selkeän sosiaalipedagogisen intervention mallin. Malli on esimerkki, joka on tarkoitettu luovasti sovellettavaksi kyseessä olevan tilanteen mukaan. Tämä malli sopii erityisen hyvin käytettäväksi yhteisötyössä, koska sen avulla voidaan ratkaista yhteisön ongelmia ja kehittää yhteisöä sosiaalipedagogisesti. Vaiheet ovat seuraavat:

1. Sosiaalisen todellisuuden tunteminen (tutkimuksen tekeminen)
2. Diagnoosin tekeminen
3. Intervention suunnittelu
4. Intervention toteutus
5. Arviointi (Hämäläinen & Kurki 1997, 50.)

On vaikea työskennellä tehokkaasti sellaisessa ympäristössä, jota ei tunne kunnolla. Tämän vuoksi sosiaalisen todellisuuden tunteminen on tärkeää sosiaalipedagogista interventiota tehtäessä. Kuvan ei tarvitse olla täysin kattava, mutta kuitenkin riittävän monipuolinen, jotta tarvittavat toimenpiteet kyettäisiin järjestämään mahdollisimman tehokkaasti. Kun pohjatutkimus on tehty, sen perusteella tehdään sosiaalipedagoginen diagnoosi. Tässä vai-

heessa saatu tieto järjestetään siten, että se mahdollistaa interventioiden ohjelmoinnin ja toimii perusmateriaalina jonka suhteen voidaan myöhemmin arvioida intervention onnistumista. (Hämäläinen & Kurki 1997, 50–51.)

Sosiaalipedagogisen intervention suunnitteluvaiheessa lähdetään liikkeelle nykytilanteesta, joka on hahmoteltu edellisessä vaiheessa tehdyn diagnoosin avulla. Tässä vaiheessa kerrotaan selkeästi etukäteen, mitä ollaan tekemässä ja esitetään haluttu tulevaisuuden tila sekä keinot siihen tilanteeseen pääsemiseksi. Suunnitelma ei ole jäykkä ja järjestelmällinen ehdoton toimintamalli, vaan se muuttuu ja saa varsinaisen sisältönsä toimintaan osallistuvien ihmisten kautta. Suunnittelun luonne riippuu siitä, millainen kyseessä oleva sosiaalipedagoginen tilanne on tai tarvitaanko sellaisia erityismenetelmiä, joihin työntekijä on erikseen koulutettu. (Hämäläinen & Kurki 1997, 51–52.)

Yhteisöllisten sosiaalisten interventioiden suunnittelussa/ohjelmoinnissa on aina havaittavissa seuraavat perusvaiheet:

- Kohteiden ja päämäärien selkeä määrittely ja ilmaisu (= mitä tuloksia toivotaan)
- Tavoitteiden realistinen määrittely (=ohjelman tulee olla toteutettavissa)
- Tärkeysjärjestyksen rakentaminen (=kaikki tavoitteet eivät ole yhtä tärkeitä)
- Valintojen tekeminen (=mitä toteuttamismenetelmiä käytetään)
- Kaikkien asiaan liittyvien tekijöiden selkeä esiintuominen (=keinojen, tavoitteiden ja voimavarojen yhteensopivuus)
- Voimavarojen ja ajankäytön suunnittelu suhteessa tavoitteisiin (=huolellinen resurssisuunnitelma tehtävä)
- Tavoitteisiin sopivien keinojen täsmentäminen (=ovatko suunnitellut keinot riittäviä sekä tarpeeksi voimakkaita ja tehokkaita)
- Projektiohjelman ajan ja rytmien vakiinnuttaminen (=kuinka kauan mitäkin toimintaa harjoitetaan) (Hämäläinen & Kurki 1997, 52–53.)

Sosiaalipedagogisen intervention arviointivaiheessa pohditaan, miten asetetut tavoitteet ovat toteutuneet. Arviointi eli evaluaatio on elävää, dynaamista, prosessuaalista ja kontekstuaalista. Evaluaatio voidaan tehdä monenlaisten mallien pohjalta, sosiaalipedagogista toimintaa arvioidessa mallin on kuitenkin oltava luonteeltaan yleensä kvalitatiivinen ja se on

aina kriittinen. Perusluonteeltaan sosiaalipedagoginen evaluaatiomalli on kuitenkin humanistinen. (Hämäläinen & Kurki 1997, 53–55.)

4.4 Sosiaalipedagoginen ammatillisuus

Madsen (1998) on kehittänyt sosiaalipedagogisen ammatillisuuden kompetenssimallin, jonka avulla voidaan havainnollistaa sosiaalipedagogista ammattipätevyyttä. Malli muistuttaa ulkonäöltään kukkaa, ja jokainen sen neljästä ”terälehdestä” edustaa sosiaalipedagogisesti suuntautuneen ammattihenkilön eri pätevyysalueita, jotka yhdistyvät kukan keskellä toimintapätevyudeksi – ammatilliseksi käyttöteoriaksi. Nämä alueet ovat nimeltään tuottava, ilmaisullinen, kommunikatiivinen sekä analyttinen, synteisiä luova reflektiivinen pätevyys. (Madsen 1998, 259–260.)

Tuottavalla pätevyys kuuluu manuaaliseen/tuottavaan kenttään. Sillä tarkoitetaan luovaa ympäristön muokkaamista erilaisia menetelmiä ja työvälineitä käyttäen sekä kykyä organisoida ja suunnitella työtään. Ilmaisullinen pätevyys puolestaan kuuluu keholliseen ja musikaaliseen kenttään. Se edustaa toimintapätevyyden emotionaalista ja esteettistä puolta; kykyä asettua toisen ihmisen asemaan niin sanallisen viestinnän kuin toiminnankin kautta. Kommunikatiivinen pätevyys kuuluu sanalliseen ja sosiaaliseen kenttään, ja se viittaa kykyyn toimia yhteistyössä ja solmia luottamuksellisia vuorovaikutussuhteita sekä organisoida sosiaalista toimintaa. Analyttinen, synteisiä luova pätevyys taas kuuluu tieteelliseen ja kokeelliseen kenttään. Sillä tarkoitetaan työntekijän kykyä tarkastella työtään kehittäjän ja tutkijan näkökulmasta. Tämän kyvyn avulla yhdistetään arkitieto teoriaan, luodaan uusia toimintakäytäntöjä ja jäsennetään toimintaa. (Madsen 1998, 262–269.)

Toimintapätevyudessa yhdistyvät kaikki neljä pätevyysaluetta, ja sitä voidaan oikeastaan sanoa viidenneksi pätevyysalueeksi. Yksittäiset pätevyysalueet eivät siis jää vain erillisiksi toimintamenetelmiksi, vaan niistä muodostuu toiminnallinen kokonaisuus, jossa toteutuvat ammatillaisen oma persoonallinen käyttöteoria ja reflektiivinen asiantuntijuus. Näitä neljää pätevyysaluetta yhdistää myös luova suhtautuminen itseen ja ympäristöön. (Madsen 1998, 269–271.)

5 HEVOSTOIMINTA SOSIALISAATION JA KUNTOUTUKSEN VÄLINEENÄ

*Tytär, joka ei vaivaudu nostamaan
sormeaankaan kotona, on sama lapsi,
joka pyöräilee vimmatusti kaatosateessa
viettääkseen koko aamupäivän tallissa
lantaa luoden.
(Samantha Armstrong)*

Käyttäytymishäiriöistä kärsivien nuorten asumisyksiköihin ei suositella hankittavan pieniä eläimiä, sillä esimerkiksi koira tai kissa ei tarjoa erityisiä toimintamahdollisuuksia perusluonteensa vuoksi. Hevonen sen sijaan tarjoaa monenlaisia toimintamahdollisuuksia ja saa aikaan myös tiettyjä psyykkisiä ilmiöitä, jotka voivat täyttää aukot häiriintyneessä sosiaali-
saatioprosessissa. Hevonen saa aikaan erilaisia motivaatioita, joiden avulla voidaan käynnistää oppimisprosesseja. Näitä taitoja lapsi/nuori pystyy siirtämään muillekin elämänaloille. Aina ei tarvitse ratsastaa, vaan muukin tallissa tekeminen on hyödyllistä. Mikään muu eläin ei tarjoa tällaisia mahdollisuuksia, jotka kuitenkin ovat ehdottoman tärkeitä sosiaali-
saatioprosessin aikaansaamiseksi. (Baum 1987, 42–43.)

5.1 Talliyhteisö kasvattajana

Lapsella ja nuorella on monia sosiaalistavia toimintaympäristöjä, kuten esimerkiksi perhe, koulu ja erilaiset kerhot. Myös talliyhteisö voi olla yksi tällainen kasvattava toimintaympäristö. Termi ”talliyhteisö” on vielä melko heikosti tunnettu ja sen merkitystä terveyttä edistävänä toimintaympäristönä ei ole aiemmin tutkittu. Se tarjoaa kuitenkin paljon mahdollisuuksia nimenomaan terveyden edistämisen näkökulmasta. (Rainio 2006.) Kun puhutaan sosiaalipedagogisesta talliyhteisöstä, puhutaan selkeästi kasvatuksellisesta ja pedagogisesta yhteisöstä, jolla on tavoitteena sosiaalipedagoginen toiminta. Tämä yhteisö on avoin ja vuorovaikutuksellinen. Olennaisen tärkeää on aikuisen henkilön ohjaus ja läsnäolo. Ympäristön kanssa tehdään laajasti yhteistyötä. (Koistinen 2005a, 5.)

Rainio (2006) on havainnollistanut terveyden edistämisen näkökulman esiintymistä talliyhteisössä WHO:n niin sanotun Ottawan julistuksen (1986) avulla. Tämän julistuksen periaatteet terveyden edistämiseen liittyen ovat terveyttä tukevien käytäntöjen rakentaminen, terveyttä tukevien ympäristöjen luominen, yhteisöllisten toimien vahvistaminen sekä henkilökohtaisten taitojen kehittäminen.

Teoreettisesti talliyhteisöllä on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa nuorten psyykkisen ja sosiaalisen selviytymisen kehitykseen, terveyteen sekä elämänhallintaan. Vertaistuki ikätovereilta on korvaamaton apu sosiaalisia taitoja harjoiteltaessa. Näitä taitoja edistävä yhteisöllinen tallitoiminta voi parhaillaan ehkäistä syrjäytymistä. Vastuun ottaminen hevosen hyvinvoinnista edesauttaa nuoren itsenäistymistä, ja hyvien kokemusten kertyessä myös itseluottamus kasvaa. Talliyhteisö voi tarjota nuorelle sillan ulkomaailmaan ja antaa jatkuvuuden ja turvallisuuden tunnetta. Tallilla opitaan taitoja niin elämään, ihmisiin, eläimiin, tunteisiin ja itseen liittyen. Tallilla siis toteutetaan kasvatustyötä siinä missä muissakin toimintaympäristöissä, kun nuorta tuetaan löytämään oma identiteettinsä. (Rainio 2003, 13–14.)

Olisi kuitenkin virheellistä väittää, että kaikki talliyhteisöt kasvattavat sosiaalisuuteen. Hevosalalla on myös huonommin toimivia talliyhteisöjä, jotka eivät tue lasten ja nuorten kasvua terveellä tavalla. Kaikki talliyhteisöt eivät ajattele lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun tukemisen olevan heidän tehtävänsä. Paljon onkin siitä kiinni, onko tallinpitäjä sisäistänyt tämän ajatuksen ja miten se näkyy käytännössä. Tästä syntyy talliyhteisön toimintakulttuuri, joka heijastuu yhteisön toimintaan. (Koistinen 2005a, 6.)

Turussa Paimalan koululla haluttiin hyödyntää erikoistumismahdollisuuksia, ja niinpä koulun vanhempainyhdistys toteutti syksyllä 2005 koululle oman erikoistumislinjan. Valinta osui luonnollisesti hevosiin, sillä koulua on totuttu käymään hevoslaitumien vieressä jo vuosia. Niinpä seuraavalla kevätlukukaudella aloitettiin ”erikoistumisopinnot”; hevoskerho aloitti toimintansa ammattilaisen, tässä tapauksessa ratsastuksenohjaajan, johdolla. Kerho kokoontuu iltapäiväkerhon tavoin kaksi kertaa kuukaudessa koululla ja toisinaan käydään tallilla tai erilaisissa hevostapahtumissa. Kerhossa on noin 20 osallistujaa – sekä tyttöjä että poikia, joten suosio on huima. Tämä on huomattu myös lähialueilla. Vanhempien yhteistyö ja alueen yhteisöllisyys on vahvassa nousussa. Tarkoituksena on lisätä lasten, eläinten ja luonnon vuorovaikutusta hevosharrastuksen myötä. (Hätönen 2006.)

5.2 Aikuisen rooli hevostoiminnan toteuttamisessa

Yhteisöllisessä toiminnassa aikuisella on merkittävä rooli toimintaa ohjaavana, jämäkkänä johtajana. Aikuisen kanssa tehdään yhdessä asioita ja häneltä saa tarvittaessa tukea. Aikuisen antaa tallissa työskennellessään esimerkin, miten tulee käyttäytyä. Hän viestittää näin tallin arvoja ja eettisiä toimintamalleja, joten hänen vastuunsa on suuri. (Sivula 2004, 7.) Lapset ja nuoret omaksuvat helposti aikuisten niin myönteiset kuin kielteisetkin esimerkit ja siirtävät ne sitten eteenpäin uusille talliyhteisön jäsenille. (Koistinen 2005a, 6.)

Sosiaalipedagogiikan toiminnallinen luonne näkyy käytännössä siten, että toimijat eli aikuiset ajattelevat sosiaalipedagogisesti ja siirtävät tätä ajattelutapaa lapsille ja nuorille, joiden kanssa he työskentelevät. He opastavat lapsia ja nuoria oivaltamaan itse asioita sen sijaan, että tekisivät ne heidän puolestaan. Tällaisen ajattelutavan omaksuminen edellyttää sitä, että aikuiset ymmärtävät sosiaalipedagogisen teorian käsitteitä. (Hämäläinen 1999, 67.)

Sosiaalipedagogiikalla tarkoitetaan ajattelutapaa, jossa suuntaudutaan työn lähtökohtien, tarkoituksen ja toimintamuotojen hahmottamiseen sosiaalipedagogisesta viitekehystä käsin. Tällä tarkoitetaan sitä, että huomio kiinnitetään pedagogisiin näkökohtiin silloin, kun tarkastellaan sosiaalisten ongelmien kanssa kamppailevien ihmisten arkea ja etsitään keinoja, joiden avulla heidän elämänhallintaansa ja yhteiskunnallista integraatiotaan voitaisiin parantaa. Niinpä sosiaalipedagoginen ajattelutapa ei tarkoita vain joidenkin pedagogisten menetelmien ja työmuotojen käyttämistä, vaan myös sitä, että työntekijä perehtyy sosiaalipedagogisiin ideologioihin ja toimintaperiaatteisiin sekä luo niihin henkilökohtaisen ja kriittisen suhteen. Tällöin työntekijä alkaa tarkastella työtään, yhteiskuntaa sekä sosiaalisia ongelmia ja niiden lievittämistä sosiaalipedagogisesta viitekehystä käsin. (Hämäläinen & Kurki 1997, 18.)

Ohjaajalla on tärkeä rooli sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteutuksessa; nuori peilaa käyttäytymistään aikuiseen ja myös muuttaa käyttäytymistään saadun kuvan perusteella. Ohjaaja luo koulutuksellaan, luonteellaan ja käytöksellään toimintakulttuurin, jonka mukaan toimitaan. Kun hän toimii sosiaalipedagogisesta viitekehystä käsin, hän pyrkii luomaan dialogisen suhteen nuoreen. Ohjaaja on monelle nuorelle tärkeä aikuinen, ja hänellä voi olla ratkaiseva vaikutus nuoren syrjäytymiskehitykseen. Toisinaan voi kulua kau-

ankin aikaa, ennen kuin ohjaaja saavuttaa luottamuksen nuoren silmissä. Sen jälkeen nuorella on mahdollisuus avautua ja puhua ongelmistaan. Sosiaalinen tuki muilta ihmisiltä on tärkeää sisäisen pahan olon käsittelemisessä. Parhaimmassa tapauksessa tunteiden käsitteleminen ja läpikäyminen aikuisen kanssa voi lisätä nuoren kokemusta elämänhallinnasta. (Miettinen 2005, 64.)

5.3 Kuntouttava näkökulma hevostoiminnassa

Ratsastaminen muuttaa

toiveemme kyvyksi.

(Pam Brown)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ulottuvuuksia ovat muun muassa sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisy ja lievittäminen, mistä toiminnan kehitys sai myös alkunsa Suomessa vuonna 2000. Muita ulottuvuuksia ovat yhteisvastuun, vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisen mielenlaadun kehittäminen sekä psykososiaalinen kuntoutus. (Hämäläinen 2007.) Tässä kappaleessa käsitellenkin erilaisen hevostoiminnan - myös ratsastusterapian - kuntouttavia vaikutuksia, sillä usein ratsastus ja muu tallitoiminta kulkevat käsi kädessä. Sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta puhuttaessa olisi kuitenkin hyvä välttää sanan ”terapia” käyttämistä, sillä se voi johtaa harhaan. Kyse on eri käsitteistä. Kuitenkin esimerkiksi Yhdysvalloissa tätä sanaa käytetään paljon kuntouttavasta hevostoiminnasta puhuttaessa. (Kjälman, 2007.) Sosiaalipedagogisen ja psykososiaalisen työn ero on siinä, että ensiksi mainitussa pyritään vaikuttamaan sosiaalisiin ja psyykkisiin olosuhteisiin, jotka haittaavat lapsen/nuoren kehitystä. Sosiaalipedagogisessa työssä tehdään töitä määrätyn asiakasryhmän kanssa, ja sitä toteutetaan usein ryhmässä käytännön toiminnan avulla. (Nyqvist 1993, 37–38.) Psykososiaalisessa työssä puolestaan korostetaan enemmän työn yksilökohtaista ja terapeuttista luonnetta (Toikko 2000).

Ratsastusterapiassa yhdistyvät vuorovaikutus, tunne ja liike. Se vaikuttaa siis kehon kautta mieleen ja päinvastoin. Psykososiaalisista ongelmista kärsivät lapset ja nuoret saavat eniten hyötyä vuorovaikutuksesta, joka hevosen kanssa edellyttää ja kehittää rehellistä ja aitoa viestintää. Terapiaympäristö, eli hevostalli, tarjoaa luontevan väylän monipuoliseen osallistumiseen. Hevosen hoitaminen ja muut tallityöt tarjoavat itsenäisen suoriutumisen mah-

dollisuuksia. Ratsastusterapian tavoitteena onkin nimenomaan ohjata tilanteita hevosen välityksellä. Terapeutin haasteena on talliympäristöstä saatujen hyötyjen siirtäminen muille elämänalueille. Iällä ei ole väliä ratsastusterapiassa, mutta on havaittu, että psykoottiset lapset eivät hyödy tästä terapiamuodosta – jopa päinvastoin. Esimerkiksi autistisia oireita se kuitenkin lievittää hyvin. (Matela 1996, 25–26.)

Aro (2003) tutki erityispedagogiikan pro gradu -tutkielmassaan hevosta terapeuttina ja työtoverina analysoiden ratsastusterapeutin kokemuksia ratsastusterapiasta. Aron tutkimuksen mukaan ratsastusterapia vaikuttaisi olevan kuntoutusmuotona erittäin kokonaisvaltainen, sillä sitä voidaan käyttää niin fyysisten, psyykkisten kuin sosiaalistenkin ongelmien apuna. Hevosen rooli korostuu merkittävästi sen toimiessa terapeuttina ja parantajana. Kaikki hevoset eivät kuitenkaan sovellu terapiakäyttöön. Tutkimuksessa käy ilmi myös ihmisten tietämättömyys tästä kuntoutusmuodosta, sillä usein ratsastusterapiaa luultiin hevosten kuntoutusmuodoksi. Vaikka useat tutkimukset ovatkin osoittaneet ratsastusterapian olevan pätevä kuntoutusmuoto, esimerkiksi Kansaneläkelaitos ei vielä täysin hyväksy sitä korvaten vain osan terapian kustannuksista. (Aro 2003, 76–78.)

Halonen (1992) on tutkinut psykologian pro gradu -tutkielmassaan hevosen aktiivista roolia ratsastusterapiassa. Halosen tutkimuksen tarkoituksena oli laatia hevosen terapeuttisten tekojen havainnointi- ja kuvausjärjestelmä tekojen vaikutusten syntymekanismien ymmärtämiseksi, kuvata tätä järjestelmää ratsastusterapiatapausten avulla sekä luonnehtia eroja hevosten välillä – mikä hevosen käyttäytymisessä on sellaista, että sen voidaan väittää vaikuttavan terapeuttisesti. Tutkimusmenetelmänä käytettiin havainnointia; ratsastusterapiakertoja kuvattiin videonauhalle. (Halonen 1992, 5–6.)

Merkittävin tulos Halosen tutkimuksessa on havainnointijärjestelmä, jolla tarkkaillaan hevosen terapeuttisia tekoja. Tarkoituksena oli, että alan ihmiset analysoisivat sen avulla terapiahevosensa käyttäytymistä ja kykenisivät siten kommunikoimaan hevosensa kanssa yhä paremmin. Tätä järjestelmää voidaan kehittää käyttämällä sitä, sillä näin saataisiin enemmän havaintoja. Tutkimustulokset todistavat hevosten käyttäytymisen osalta sen, että ne käyttävät aktiivisesti erilaisia keinoja ja käyttäytyvät yksilöllisesti. Erot johtuivat sekä hevosen persoonallisuudesta että ratsastajasta. Hevoset käyttivät kuitenkin pääsääntöisesti kahta terapeuttista keinoa: hyvä yhteistyö ratsastajan kanssa sekä kontaktinotto ja kiinnostuksen osoittaminen. Melko yleinen keino oli myös ratsastajalta vaatiminen. (Halonen

1992, 32–34.) Tämä tutkimus käsittelee ratsastusterapiaa, mutta sen yhtenä osa-alueena on hevosen terapeuttinen rooli. Hevosen terapeuttinen käyttäytyminen on osa myös omaa tutkimustani, vaikka aihe onkin erilainen.

Leena Yrjölä oli kollegansa kanssa mukana hevosta psykoterapian apuna käyttävien psykoterapeuttien verkostotapaamisessa Pfarrkirchenissä Etelä-Saksassa. Hevosella on tunnetusti mielialaa kohottava vaikutus. Se hyväksyy ihmisen ehdoita ja antaa rehellisen palautteen. Juuri tästä syystä ihmissuhteissa pettäneet ihmiset hakeutuvat usein hevosten seuraan saamaan lohtua ja kokemaan myönteisiä tunteita. Ihmisellä saattaa olla taustalla jokin niin vaikea psyykkinen kokemus, että hän ei kykene puhumaan siitä. Myös esimerkiksi syömishäiriöstä voi olla vaikea keskustella. Tällaisissa tapauksissa hevonen voi tarjota mielelle valkokankaan, jolle ihminen pystyy heijastamaan tunteet, toiveet ja pelot. (Yrjölä 2005, 37.)

Hevosta voi käyttää psykoterapian avulla kuntouttajana monella eri tavalla. Hevonen tarjoaa mahdollisuuden sekä hoivaamiseen että hallitsemiseen, ja tämä kasvattaa ihmisen itsetuntoa. Terapia voidaan aloittaa ensin keskustelulla ja sen jälkeen voidaan siirtyä talliin. Tallityöt, hevosenhoito ja ratsastus muodostavan oman pienen maailmansa, jossa tunteet ja mielikuvat elävät vahvasti mukana toiminnan ohessa. Terapeutin tulkinnan avulla tämä lisää asiakkaan ymmärrystä itsestään. (Yrjölä 2005, 37.) Esimerkiksi Iso-Britanniassa on kuntoutettu vuonna 2006 Lontoossa tehtyjen terrori-iskujen traumatisoimia työntekijöitä hevosten avulla (Millar 2006).

Forsberg (2002) tutki maisterityönään Umeån yliopistossa potilaiden kokemuksia hevosten kanssa tehtävästä kuntoutuksesta psykiatrisessa hoidossa. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla näitä kokemuksia, joten aineisto kerättiin haastattelemalla yhtätoista psykiatrisen potilasta, jolla oli kokemusta hevosten avulla tehdystä kuntoutuksesta. (Forsberg 2002, 2.) Kuntoutajat kuvasivat Forsbergin tutkimuksessa itseluottamuksensa vahvistuneen sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin parantuneen ratsastusterapian aikana. He kertoivat ratsastuskertojen vaikuttaneen heihin henkisesti sekä ratsastuksen aikana että sen jälkeen. Vaikuttaviksi tekijöiksi kuntoutajat kuvasivat läheisyyden hevoseen, vahvistavan yhdessä olemisen sekä tutun ympäristön ja rakenteen. Läheisyydellä hevoseen kuntoutajat tarkoittivat yhteistyötä hevosen kanssa, itsensä kokemista merkityksellisenä jollekin, turvallisuutta sekä iloa. Vahvistavalla yhdessä olemisella puolestaan tarkoitettiin yhteisiä mielenkiinnon

kohteita, tasa-arvoa ja osallistumista, tervettä toisten kohtaamista sekä yksilöllisesti sovellettavaa ryhmätoimintaa. Tutulla ympäristöllä ja rakenteella viitattiin stressivapaaseen ympäristöön sekä toistuvuuteen ja säännöllisyyteen. (Forsberg 2002, 12.) Vaikka tutkimus olikin tehty pääosin ratsastusterapiaa käsitellen, tuloksista kävi ilmi myös sellaisia hevosten kanssa saatavia kokemuksia, mitä voi saada, vaikka ei hevosen selkään nousisikaan. Hevosten kanssa oleminen, yhteisöllisyys, säännöllisyys sekä tuttu ja turvallinen toimintaympäristö kuuluvat olennaisesti myös sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan.

Norfolkissa Iso-Britanniassa käytettiin jo 1990-luvun alussa hevosavusteista terapiaa mielenterveyskuntoutujien kanssa. Kuntoutujia kannustettiin ottamaan osaa läheisen ratsastuskoulun ratsastusterapiaryhmään, ja heidän tavoitteenaan oli oppia ratsastamaan ja ymmärtämään hevosen hyvinvointia sekä rakentamaan itseluottamusta. Kuntoutujien palaute oli positiivista, joten ryhmä päätettiin järjestää viikoittain. Hevostoiminnalla havaittiin olevan mahdollisuuksia parantaa itsevarmuutta, itseluottamusta, ongelmanratkaisu- ja selviytymiskykyä sekä vastuuntuntoa. Nämä mahdollisuudet nousevat esiin, kun kuntoutujia ohjataan ymmärtämään hevosen kanssa syntyneitä luottamussuhdetta ja sen esiintuomia haasteita. Pelon ja epävarmuuden voittaminen sekä uusien taitojen oppiminen ovat tärkeimpiä asioita tässä prosessissa. Ohjelmassa kiinnitettiin huomiota erityisesti turvallisuuteen, hevosten sopivuuteen oikealle ihmiselle, hevosten luonteeseen ja kommunikointitapoihin, luottamussuhteen rakentamiseen, hevosten hyvinvointiin sekä ratsastuksen oppimiseen prosessina. (Equine Assisted Therapy 1990.)

Missisipin osavaltiossa Yhdysvalloissa järjestettiin vuonna 2002 FOCUS-leiri, jossa kahdeksan 12–17-vuotiasta tyttöä eräästä ryhmäkodista vietti viikon hevosten kanssa. Leiri järjestettiin osana nuorten terapiaohjelmaa ja sen toivottiin olevan ensimmäinen monista tulevista leireistä. Tytöt tulivat leirille opettelemaan kommunikaatitaitoja ja vuorovaikutusta sekä hakemaan onnistumisen kokemuksia. He hoitivat hevosia ja ratsastivat viikon jokaisena päivänä. Viikon loppupuolella ohjaajat huomasivat kotona yleensä äänekkäiden nuorten olevan hiljaa ja rauhallisesti tallissa, koska he eivät halunneet aiheuttaa hevosille häiriötä. Muutenkin leirillä havaittiin olevan voimaannuttava vaikutus nuoriin, sillä he saivat positiivista huomiota. Tytöt yllättivät etukäteen leirin hyötyyn hieman epäilevästi suhtautuneet ohjaajat osoittamalla oppivansa yhteistyötä sekä käyttäytymällä varmemmin ja luottavamemmin. Myös heidän itseluottamuksensa parani, ja ohjaajat olivat innoissaan nähtyään leirin vaikuttaneen niin positiivisesti ja terapeuttisesti. (Coblentz 2002.)

Paloniemen sairaala Lohjalla otti ensimmäisenä suomalaisena sairaalana ratsastusterapian käyttöönsä laajamittaisesti. Tämä kokeilu osoittautui rohkaisevaksi esimerkiksi siitä, min-käläisiin tuloksiin voidaan päästä yhdistämällä ennakkoluulottomuus ja iso lämmin eläin. Paloniemen tapauksessa ratsastusterapiaa on suunnattu psykepotilaille, ja siinä ihminen ja eläin hyötyvät vuorovaikutuksesta, joka syntyy tavanomaisen tallityön ja ratsastelun ohessa. Parhaimmillaan tällainen työskentely luo potilaalle sellaisia tarpeellisuuden, turvallisuuden ja uskaltamisen tunteita, jotka ovat jääneet aikaisempina vuosina kokematta. Ratsastusterapiaan Paloniemessä osallistuneiden potilaiden kunnan kohentuminen on ollut hämmästyttävää; aikaisempiin keinoihin reagoimattomat potilaat ovat näiden kokemusten aikana/jälkeen avautuneet lukoistaan. (Pääkkönen 1997, 29–31.)

Muutamissa muissakin Suomen psykiatrisissa sairaaloissa saa jo ratsastusterapiaa, ja se sopii hyvin monenlaisille ja eri-ikäisille potilaille. Sopivuutta kullekin yksilölle täytyy luonnollisesti kokeilla erikseen. Käyntikerrat vaihtelevat tästä syystä paljon; jopa viidestä kerrasta kahteen vuoteen. Ratsastusterapiaa potilaalle ehdottaa usein omahoitaja. (Salonen 2002, 3.)

6 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Suomen Ratsastajainliitto (SRL) käynnisti opetusministeriön myöntämällä apurahalla vuonna 2001 kehittämishankkeen, jonka aiheena oli ”Ratsastuspedagogia ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä”. Hankkeen keskeisenä päämääränä on nostaa talliyhteisöissä tehtävän lapsi- ja nuorisotyön merkitys yhteiskunnalliseen tietoisuuteen sekä aloittaa ratsastuspedagogisen toiminnan järjestelmällinen kehittäminen. Tarkoituksena on tukea ja kehittää hevostoiminnan avulla tehtävää lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisevää työtä, kuten myös sitä työtä, jota tehdään jo syntyneiden vaurioiden korjaamiseksi. Kehityshankkeen kohderyhmänä ovat kaikenlaiset talliyhteisöt, niin ratsu- kuin ravitallitkin. SRL ja Suomen Hippos ovat yhdistäneet voimavaransa hyvän asian puolesta ja tekevät yhteistyötä tämän vaativan haasteen edessä. (Koistinen 2005a, 2–3.)

Hankkeen ensimmäiseen vaiheeseen liittyi ratsastuspedagogisen toiminnan laajuutta selvittävä tutkimus, joka tehtiin professori Juha Hämäläisen johdolla Kuopion yliopiston sosiaalitieteiden laitoksella. Tavoitteena oli kartoittaa sellaisen hevostoiminnan määrä Suomessa, joka liittyy syrjäytymisen ehkäisemiseen tai syntyneiden vaurioiden korjaamiseen nimenomaan lapsille ja nuorille suunnatussa toiminnassa. Tulokset osoittivat, että tällaista työtä tehdään talliyhteisöissä ja lastensuojeluun liittyvässä toiminnassa hyvinkin laajasti. (Koistinen 2005a, 7.)

Selvitykseen osallistui noin 100 SRL:n hyväksymää tallia, reilu sata järjestäytymätöntä tallia sekä noin 130 lastensuojelun piiriin kuuluvaa sijaishoitoyksikköä. Yhteensä kyselyjä lähetettiin noin 600. Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet tallit olivat sitä mieltä, että ennaltaehkäisevä työ syrjäytymisen välttämiseksi kuuluu tallien toimenkuvaan. SRL:n hyväksymistä talleista kaksi kolmasosaa, ja järjestäytymättömistä talleista yksi kolmasosa teki yhteistyötä syrjäytymisen ongelmaryhmien kanssa joko suoraan itse tai jonkun muun tahon kanssa. Joka kolmannessa SRL: hyväksymistä talleista oli joskus toteutettu tai oli parhaillaan menossa syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvä projekti, järjestäytymättömissä talleissa noin viidenneksessä. Lähes 80 % sijaishuoltolaitoksista kertoi hevosten liittyvän jollakin tavalla toimintaan, joko oli omia hevosia tai käytettiin läheisten tallien tarjoamia palveluja. Merkittävä osa näiden laitosten asiakkaista oli poikia, mikä ei kuitenkaan näyttänyt aiheuttavan asenteellisia ongelmia hevostoimintaa kohtaan. (Koistinen 2005a, 7–8.) Hank-

keen aihe liittyy olennaisesti omaan tutkimusaiheeseeni, jonka itse asiassa valitsin tutustutunani tähän selvitykseen. Selvitys antaa hyviä taustatietoja, joista on hyvä lähteä tarkentamaan näkökulmaa.

Pärnä (2004) on tutkinut pro gradu-työnään sosiaalipedagogista hevostoimintaa sosiaalityön menetelmänä käytöshäiriöisten nuorten sosiaalisessa kuntoutuksessa. Tutkimuksen näkökulmana on hahmottaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttämisen mahdollisuuksia ja rajoitteita nuorten kanssa tehtävässä sosiaalityössä. Tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia on se, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttäminen on koettu positiiviseksi asiaksi ja että sen hyödyntämistä toivotaan lisää sosiaalityön kenttään. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta antaa sosiaalityölle uutta näkökulmaa. Hevosen avulla asiakassuhteen luominen nuoreen onnistuu helpommin. Pärnän tutkimuksessa tuli kuitenkin esille se fakta, että resurssikysymys rajoittaa menetelmän käyttämistä laajemmin. (Pärnä 2004, 85–86.) Pärnän tutkimus liittyy omaan tutkimukseeni siten, että sekin käsittelee sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja että kohderyhmänä olivat nuoret. Koska tutkimukseni koski perhe-, lasten- ja nuorisokoteja, tämä tutkimus on hyvä ottaa esille, vaikka näkökulma aiheeseen onkin erilainen.

Miettinen (2005) on tutkinut pro gradu-työnään sosiaalipedagogista hevostoimintaa nuorten sosiaalisen kuntoutuksen muotona. Hänen tutkimuksensa tarkoituksena oli selvittää miten sosiaalisesti vajaakuntoisia nuoria voidaan tukea sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla. Tutkijaa kiinnosti erityisesti se, millaisen merkityksen nuoret antavat hevostoiminnalle sekä miten tämän toiminnan voidaan arvioida vaikuttaneen elämänhallintaan. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kuntouttavia piirteitä. Tutkimus on tapaustutkimus ja samalla eräänlainen toiminnan analyysi. (Miettinen 2005, 9–13.)

Miettinen osallistui sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjelmaan kahden nuoren mukana, jotka olivat valikoituneet mukaan työkoulun työntekijöiden kautta. Toiminta oli suunnattu sosiaalisesti vajaakuntoisille, syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Miettinen havaitsi näiden nuorten käyttäytymistä ja sen muutoksia, eri toimijoiden keskinäisiä suhteita sekä ohjaajan työskentelyä. Osallistuvan havainnoinnin lisäksi tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, ja ohjelman lopuksi sekä nuoret että opettaja haastateltiin. Tutkimuksessa kävi ilmi, että toimintaan osallistuminen oli merkittävä kokemus molemmille

nuorille; uusien asioiden oppiminen, onnistuminen ja hevosen hoitaminen toivat uusia elämyksiä. Nuorten luottamuksessa, keskittymisessä, itseluottamuksessa ja -tuntemuksessa sekä aktiivisuudessa tapahtui kehitystä myönteiseen suuntaan. Nuorten suhde ratsastuksenopettajaan muodostui merkittäväksi tekijäksi. (Miettinen 2005, 51–71.) Tässä tutkimuksessa käsitellään hevostoimintaa sosiaalisena kuntoutuksena, ja siinä käsitellään yhtenä osana ohjaajan roolia kuntoutumisprosessissa. Koska nämä ovat tärkeitä asioita myös omassa työssäni, tähän tutkimukseen perehtyminen oli tärkeää.

Brandt (2005) on tutkinut sosiaalipedagogisen hevostoiminnan järjestäytymisprosessia. Tutkimuksessa ilmeni, että kaksi vahvaa ulottuvuutta organisoivat toimintaa – kuri ja sosiaalisuus. Nämä ulottuvuudet ovat osittain ristiriidassa keskenään, mutta toisaalta myös riippuvaisia toisistaan. Tämä on selitettävissä muun muassa sillä, että sosiaaliseen puoleen tulevat muutokset, kuten sopeutuminen työelämään ja itsetunnon parantuminen, johtuvat kuriin perustuvista toimista, kuten esimerkiksi säännöistä ja rutiineista. (Brandt 2005, 22.)

Brandt on perehtynyt myös niihin syihin, joiden vuoksi sosiaalipedagogista hevostoimintaa on hyvä tutkia. Näitä syitä ovat muun muassa se, että jatkuva tutkimus on hyvää mainosta sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle. Toiminta sisältää paljon erilaisia työmetodeja, joiden tutkiminen voi antaa kovuutta hevostoiminnalle ja vaikuttaa mahdollisesti sen rahoitukseen ja sitä kautta laillisuuteen. Myös tunnenäkökulmaa sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa kannattaa tutkia, kokemus alalta osoittaa että esimerkiksi tyttöjen ja poikien välillä on eroja siinä, mitä he voivat hevostoiminnan avulla oppia. (Brandt 2005, 23–24.) Tämän tutkimuksen halusin tuoda esille siksi, että se antaa hyvät perustiedot sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta, ja siitä saa myös hyviä tutkimusaiheita. Aihe on samansuuntainen kuin itselläni, mutta näkökulma on erilainen.

Peltomäki (2007) on tutkinut pro gradu-työnään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksia nuorten sosiaalisen kasvun tukemisessa. Tutkimuksessa käsitellään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan merkityksiä ja sen mahdollisuuksia tukea nuorten sosiaalista kasvua. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata, mitä sosiaalipedagoginen hevostoiminta on teoriassa ja käytännössä sekä tuoda esille nuorten omia näkemyksiä hevosharrastuksesta. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat 12–16-vuotiaat nuoret, jotka käyvät sosiaalipedagogisesti orientoituneella tallilla. Tutkimuksen aineisto koostui nuorten tekemistä kirjoitelmista sekä kahdelle tallinpitäjälle tehdyistä haastatteluista. Tutkimustulosten perusteella sosiaali-

pedagogisen hevostoiminnan voidaan todeta vaikuttavan positiivisesti nuorten sosiaaliseen kasvuun, terveyteen, ystävyys-suhteisiin sekä yhteisöllisyyden kokemiseen. Toiminnan avulla voidaan tukea nuoren itsetunnon kehitystä ja se opettaa vastuullisuutta ja huolenpidon tärkeyttä. Tätä kautta nuori oppii huolehtimaan myös itsestään ja omasta hyvinvoinnistaan. (Peltomäki 2007.)

Saastamoinen (2007) tutki pro gradu-työnään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksia psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksia tukea psykososiaalista toimintakykyä. Aikaisemmat aihetta käsittelevät tutkimukset ovat keskittyneet lähinnä lapsuuden ja nuoruuden ikäkausiin, joten tässä tutkimuksessa tuodaan esille hevostoiminnan mahdollisuudet tukea psykososiaalista toimintakykyä koko elämänkaaren ajan. Lisäksi tutkimuksessa pohditaan sitä, mikä tekee hevostoiminnasta sosiaalipedagogista. Tutkimus toteutettiin tapaustutkimuksena hevostallilla, ja aineistoa kerättiin osallistuvan havainnoinnin ja teemahaastattelun avulla. (Saastamoinen 2007.)

Saaduista tutkimustuloksista käy ilmi, että asiakkaan ja ohjaajan välinen yhteistyö on avainasemassa, kun asiakasta tuetaan toimimaan talliympäristössä. Hevostoiminnan tarjoamat mahdollisuudet olivat asiakaskohtaisia, tämän kunnosta riippuen. Hevostoiminnasta nousi esille sosiaalipedagogisia elementtejä, mutta toiminnassa painottuivat välillä myös suoritus- ja yksilökeskeisyys. Tämä johtui mahdollisesti siitä, että kyseisessä hevostoiminnassa ei toteutettu yhteisöllisyyttä. Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta katsoen olisi tärkeää, että hevostoiminta olisi mahdollisimman monipuolista talliympäristöä hyödyntäen. Tällöin voitaisiin tukea toimintakyvyn eri osa-alueita, ja se voisi mahdollistaa jopa kokonaisvaltaisen psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisen. Saadut tutkimustulokset vahvistavat näin sosiaalipedagogiikan keskeistä käsitystä toimintakykyyn liittyvistä ongelmista – jotta voidaan tukea elämäntilannetta, ihmistä on tuettava kokonaisvaltaisesti. (Saastamoinen 2007.)

Suomen Ratsastuspedagogit ry (2007) on tehnyt kyselyn sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutuksen käyneille, tavoitteenaan selvittää, missä päin Suomea järjestetään kyseistä toimintaa - millaisissa toimintaympäristöissä ja millä hinnalla. Lisäksi haluttiin tietää, miten kouluttautuneet ovat hyödyntäneet saamaansa täydennyskoulutusta sekä mitä mieltä vastaajat olivat koulutuksesta; mitä kehitettävää koulutuksessa heidän mielestään olisi.

Vastaajilta kyseltiin myös heidän näkemystään siitä, kuka hyötyy sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta ja kuka ei. (Hyvätti 2007.)

Kyselyjä lähetettiin 83, ja vastauksia saatiin 27. Vastanneista 15 henkilöä toteuttaa tällä hetkellä sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Pohjakoulutuksena vastanneilla oli useimmiten sekä sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden koulutus että hevosalan koulutus. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa järjestetään vastausten perusteella joka puolella maata. Vastanneiden järjestämään toimintaan kuuluu muun muassa ryhmiä psykiatrisille potilaille, oppimisvaikeuksista kärsiville, kehitysvammaisille, lastensuojelun asiakkaille (avohuolto) sekä perhe- ja koulukotien asiakkaille. Muita toimintamuotoja olivat esimerkiksi erityisoppilaan harrastustoiminta, pajakurssit, hevoskerho sekä yksittäiset asiakkuudet. Vastauksissa korostui kuntoutusnäkökulma. Täydennyskoulutukseen esitettiin monenlaisia kehittämisehdotuksia, esimerkiksi yrittäjyyteen liittyvien asioiden käsitteleminen, kokemusten jakaminen, uusien kurssien lopputöiden esittelemine, käytännön työtapojen esittelyä oikeiden asiakkaiden kanssa, vierailut toimiviin yksiköihin, teoriapohjan laajentaminen sekä hevosen käsittely. (Hyvätti 2007.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vahvuuksiksi mainittiin muun muassa arkielämäisyys, toiminnallisuus, eläimen vetoaminen tunteisiin, kohderyhmien moninaisuus, yhteisöllisyys, monipuolisuus sekä työntekijöiden ammattitaito. Heikkouksiksi puolestaan listattiin osaajien vähyys, rahoituksen saamisen vaikeus, vaikuttavuuden näytön vähäisyys, huono tunnettavuus, laadun ja toteutustapojen vaihtelevuus sekä koulutuksen muoto. Mahdollisuuksiksi kerrottiin muun muassa erinomainen soveltuvuus syrjäytymistä ehkäisevässä työssä, uuden toimintamallivaihtoehdon antaminen kunnille, potentiaali kehittyä varteenotettavaksi kuntoutusmuodoksi ja hevosalan toimintamuodoksi sekä vaihtoehdoisen työskentelytavan antaminen perinteisen keskusteluhoidon rinnalle. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittämisen uhkia ovat vastanneiden mukaan liiallinen erikoistuminen, rahoituksen puuttuminen, tutkinnon puuttuminen, koulutusten samankaltaisuus, EU-määräysten vaikuttaminen toimintaan, kouluttamattomien työntekijöiden ilmaantuminen markkinoille sekä haaste saada toiminta osaksi tallien arkea. (Hyvätti 2007.)

7 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat sellaisten perhe-, lasten- ja nuorisokotien työntekijät, jotka ovat julkisesti ilmoittaneet esimerkiksi kotisivuillaan harjoittavansa sosiaalipedagogista hevostoimintaa joko omien hevosten avulla tai hyödyntäen esimerkiksi lähitallin palveluita. Työntekijöiltä kysyttiin heidän näkökulmaansa hevostoiminnan käyttämisestä sosiaalipedagogisena työmenetelmänä sekä heidän mielipiteitään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan arvostuksesta ja suurimmista kehittämishaasteista.

7.1 Tutkimuksen kulku

Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus ovat toisiaan täydentäviä lähestymistapoja, joi- ta on vaikea erottaa toisistaan käytännössä. Nämä tutkimustavat täydentävät toisiaan esi- merkiksi siten, että usein kvalitatiivista käytetään kvantitatiivisen tutkimuksen esikokeena, tai niitä käytetään rinnakkain. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2000, 125.) Tämä tutkimus on kvantitatiivinen eli määrällinen, mutta se sisältää myös kvalitatiivisia eli laadullisia ominaisuuksia useiden avointen kysymysten vuoksi.

Kvantitatiiviselle tutkimukselle ominaisia piirteitä ovat johtopäätösten esittäminen, aiem- pien teorioiden esitleminen, käsitteiden määrittely, hypoteesien esittäminen, aineiston keruun suunnitteleminen, tutkittavien henkilöiden valinta, muuttujien muotoileminen tau- lukoiksi, aineiston saattaminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon sekä tilastolliseen ana- lysointiin perustuva päätelmien teko. (Hirsjärvi ym. 2000, 129.) Tässä tutkimuksessa toteu- tuvat kaikki edellä mainitut piirteet. Kvalitatiivisen tutkimuksen keskeisiä piirteitä ovat puolestaan kokonaisvaltainen tiedon hankkiminen luonnollisissa tilanteissa, ihmisen suo- siminen tiedon keruun välineenä, induktiivisen analyysin käyttäminen, laadullisten metodi- en käyttäminen aineiston hankinnassa, kohdejoukon tarkoituksenmukainen valitseminen, tutkimussuunnitelman muotoutuminen tutkimuksen edetessä sekä tapausten käsitteleminen ainutlaatuisina. (Hirsjärvi ym. 2000, 155.) Tämä tutkimus sisältää myös noita piirteitä: kohdejoukko valittiin tarkoituksenmukaisesti, ei siis satunnaisesti. Lisäksi tutkimussuunni- telmani muotoutui olosuhteiden mukaisesti tutkimuksen edetessä.

Tutkimus toteutettiin survey-tyyppisenä käyttäen postikyselyä tutkimusmenetelmänä. Kysely on survey-tutkimuksen keskeisin menetelmä, ja sillä tarkoitetaan sellaisia kyselyn, haastattelun ja havainnoinnin muotoja, joissa aineisto kerätään standardoidusti kohdehenkilöiden muodostaessa näytteen tietystä perusjoukosta. Kyselyn avulla saatu aineisto käsitellään yleensä kvantitatiivisesti. Survey-tutkimuksen avulla kerätyn aineiston avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan ja selittämään ilmiöitä. (Hirsjärvi ym. 2000, 180; 122.)

Kysely oli puolistrukturoitu (LIITE 1). Siinä käytettiin standardoituja monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä sekä Likertin asteikkoja skaalalla 1–5. Monivalintakysymyksissä oli annettu kolme vaihtoehtoa, osassa oli annettujen vaihtoehtojen lisäksi myös avoin kysymys; ”muu, mikä”/”perustele”. Lopussa oli avoin kohta, jossa sai antaa palautetta lomakkeesta. Kyselylomake lähetettiin kommentoitavaksi ohjaavan opettajan lisäksi Suomen Ratsastajainliiton pääsihteeri Fred Sundwallille Helsinkiin, johon olen ollut yhteydessä tutkimuksen suunnitteluvaiheesta saakka. Pyysin myös Suomen Ratsastuspedagogit ry: puheenjohtaja Nina Hyvättiä Turusta kommentoimaan lomaketta, joten erillistä esitestausta ei tämän vuoksi tehty. Kummankaan tahon kanssa ei tehty virallisesti yhteistyötä, vaan heiltä kysyttiin asiantuntijamielipiteitä tutkimuksen toteutuksen suhteen. Näin myös alan kehittäjät saivat tiedon, että aiheesta tehdään tutkimusta.

Kyselylomakkeessa oli yhteensä 19 kysymystä, sekä suljettuja että avoimia. Kysely lähetettiin kesäkuun 2007 puolivälissä kahdeksaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa harjoittavaan perhe-, lasten- ja nuorisokotiin. Lomakkeessa esitettiin kysymyksiä liittyen työntekijöiden ikään ja koulutukseen, teoriapohjaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamiseen, mielipiteisiin hevostoiminnan arvostuksesta ja kehitettävistä kohdista. Avoimia kysymyksiä oli tarkoituksella suhteellisen paljon, mutta niihin oli vastattu kokonaisuudessaan hyvin. Kyselyn mukana lähetettiin saatekirje (LIITE 2), jossa oli vastausohjeet.

7.2 Aineiston analysointi

Tutkimusaineiston analysointi alkoi heinäkuussa 2007. Viimeiset vastaukset saatiin elokuun 2007 puolivälissä, joten nämä vastaukset analysoitiin vasta silloin. Aineiston käsittely aloitetaankin mahdollisimman pian aineistonkeruun jälkeen. Empiirisen tutkimuksen vaiheet ovat tietojen tarkistus, tietojen täydentäminen sekä aineiston järjestäminen. (Hirsjärvi ym. 2000, 207–209). Nämä vaiheet käytiin läpi tämän tutkimusta tehtäessä.

Kyselyt lähetettiin yhteensä kahdeksaan ennalta valittuun yksikköön, joista neljästä saatiin vastauksia yhteensä 15. Aluksi vastauksia tuli vain kolmesta paikasta, joten yksiköihin lähetettiin sähköpostilla muistutus. Tämän jälkeen tuli vielä yhdestä yksiköstä vastaukset. Vastanneiden määrään saattoivat vaikuttaa kesälomat. Kaikki saadut vastaukset käytiin huolella läpi, jotta niiden käyttökelpoisuus tutkimusta ajatellen varmistuisi ja että niistä muodostuisi selkeä kokonaiskuva. Osassa puuttui jostakin avoimesta kohdasta vastaus, mutta sen takia ei ollut aihetta hylätä yhtään lomaketta. Aineiston järjestäminen tapahtui siten, että suljettujen monivalintakysymysten vastaukset siirrettiin tietokoneelle, jotta niiden käsitteleminen olisi helpompaa. Jokainen lomake numeroitiin. Avointen kysymysten vastaukset kirjoitettiin myös koneella puhtaaksi, ja niiden kohdalla käytettiin sisällön analyysiä.

Tutkimuksessa pyritään ymmärtävään lähestymistapaan, mukana on kuitenkin jonkin verran selittävään lähestymistapaan viittaavaa tilastollista analyysiä. Ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään yleensä kvalitatiivista analyysiä ja päätelmien tekoa. Usein ymmärtävä ja selittävä lähestymistapa ovat käytännön tutkimustyössä esillä rinnakkain. (Hirsjärvi ym. 2000, 210.) Niin myös tässä tapauksessa.

Tutkimustulosten esittelyn yhteydessä esitetään lainauksia avointen kysymysten vastauksista. Lainaukset on kirjoitettu kursivoidulla fontilla ja ne on sisennetty. Lainaukset esitetään kunkin avoimen kysymyksen analysoinnin jälkeen, ja vastauksista on pyritty valitsemaan yleisimpiä vastauksia edustavat lainaukset. Käytän tutkimustulosten havainnollistamisen apuna kuvioita, joihin viitataan tekstiosuudessa.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tässä tutkimuksessa ei pyritty yleistettävyyteen, vaan sen tavoitteena oli aiheen ymmärtäminen työntekijöiden omien kokemusten ja näkemysten avulla. Analysoidut vastaukset vastasivat asetettuihin tutkimustehtäviin, joten tämän tavoitteen koetaan toteutuneen. Tutkimuksen voi ajatella olevan kuitenkin ulkoisesti luotettava, koska se perustuu vastaajien ajankohtaisiin kokemuksiin ja näkemyksiin.

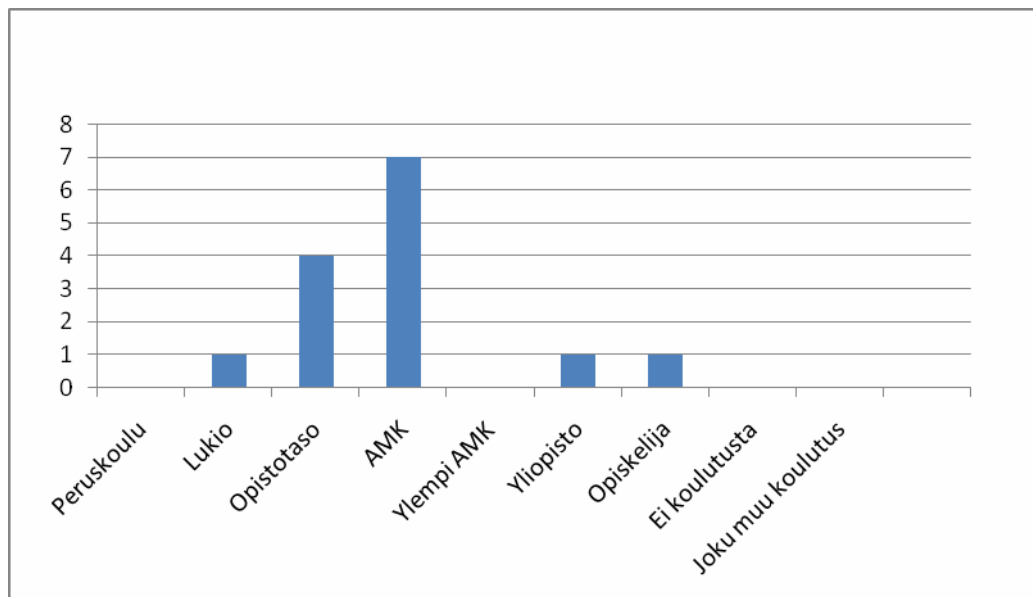
Tärkeä eettinen asia tutkimuksessa on siihen vastanneiden työntekijöiden henkilöllisyyden salassapito. Nimiä ei kysytty, eikä eri yksiköistä tulleiden vastausten perusteella voi päätellä työntekijän henkilöllisyyttä. Vastaukset numeroitiin analysointivaiheessa yksittäin. Saatujen vastausten asiasisältö näkemyksineen ja kokemuksineen tuodaan esiin siten kuin vastaaja on sen halunnut ilmaista. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimustuloksia ei ole vääristelty. Uusitalon (2001, 31–32) mukaan saadut tutkimustulokset tulee analysoida anonyymiperiaatteen mukaisesti eli siten, että yksittäisiä tutkimukseen osallistuvia henkilöitä ei voida tunnistaa.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Kysely lähetettiin kahdeksaan sellaiseen perhe-, lasten- tai nuortenkotiin, jossa toteutettiin sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Vastaukset saatiin neljästä yksiköstä. Näissä neljässä yksikössä potentiaalisia vastaajia oli yhteensä 30, joista 15 vastasi kyselyyn. Vastausprosentiksi saatiin täten 50. Kaikki osallistuneet yksiköt ovat Itä-Suomen läänin alueella. Kaikki vastanneet yksiköt olivat perhekoteja.

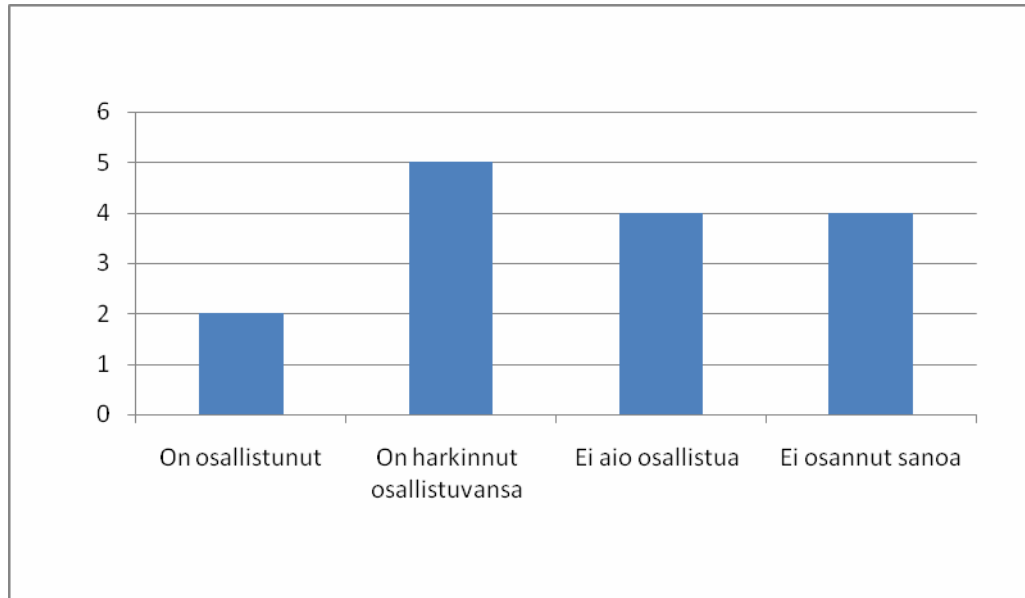
8.1 Kouluttautumiseen vaikuttavat tekijät

Vastanneista suurimmalla osalla oli ammattikorkeakoulutasoinen koulutus (7/15). Toiseksi yleisin oli opistotaso (4/15). Vastanneissa oli myös yksi lukiokoulutuksen saanut, yliopistotutkinnon suorittanut, muun koulutuksen saanut (ratsastuksen ohjaaja) sekä opiskelija (KUVIO 1). Yhdellä oli myös lisäksi myös lisäkoulutus, jota ei laitettu erikseen koulutustasoa kuvaavaan taulukkoon (perhekodinohjaajan monialakoulutus). Koulutusnimikkeistä yleisimmät olivat sosionomi (AMK) sekä lähihoitaja, muita nimikkeitä olivat erikoissairaanhoidaja, ratsastuksenohjaaja, ylioppilas, nuorisotyönohjaaja, yhteisöpedagogi, lastenohjaaja, erityisliikunnanohjaaja, sairaanhoitaja, yhteiskuntatieteiden maisteri sekä opiskelija (sosionomi AMK).

KUVIO 1. Tutkimukseen osallistuneiden työntekijöiden koulutustausta.

Vastanneista kaksi oli saanut koulutuksen sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan, ja he molemmat kokivat hyötynsä koulutuksesta työelämässä. Muista vastaajista viisi oli harkinnut osallistuvansa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutukseen, neljä ei aikonut osallistua. Neljä ei osannut sanoa kantaansa (KUVIO 2).

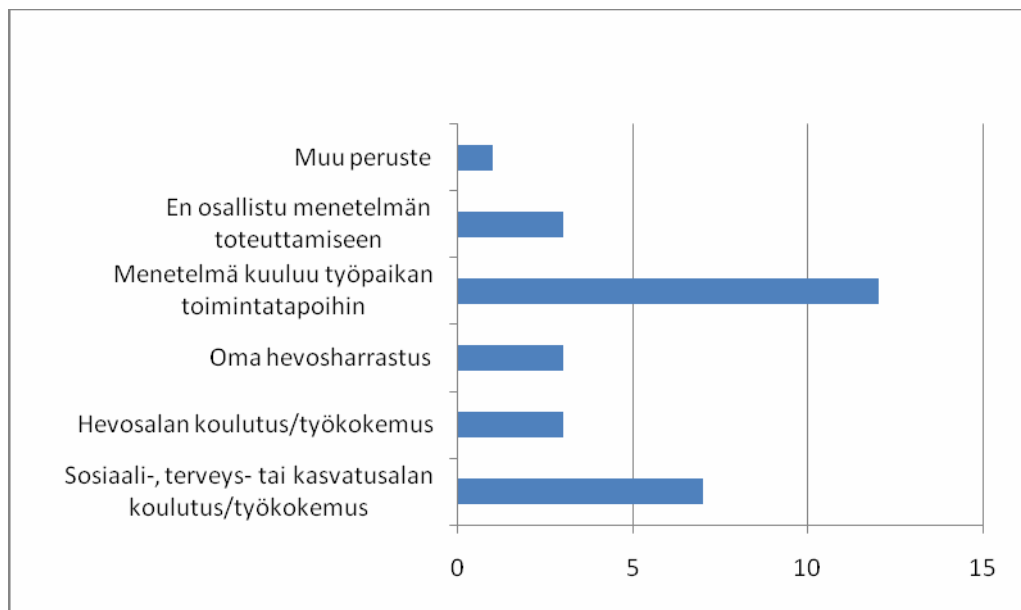
KUVIO 2. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutukseen osallistuminen.

Vastaajilta kysyttiin perusteluita siihen, miksi harkitsee tai ei harkitse osallistuvansa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutukseen. Neljässä vastauksessa viitattiin siihen, että koulutukseen osallistuminen riippuu työnantajan antamasta tuesta asialle. Niin ikään neljässä vastauksessa omaa kantaa perusteltiin sillä, että koulutukseen lähteminen riippuu siitä onko sitä tarjolla. Kolmessa vastauksessa koulutukseen menemistä harkitaan oman tiedon lisäämisen vuoksi. Perusteluiksi täydennyskoulutuksen väliin jättämiselle annettiin muun muassa se, että koulutuksen ei katsota olevan tarpeellinen pitkän työkokemuksen ansiosta tai työpaikalla on jo asiaan erikoistunut henkilö. Myös allergia mainittiin yhtenä tekijänä.

Asia kyllä kiinnostaa, mutta riippuu hyvin paljon työnantajasta & mahdollisuuksista osallistua ko. koulutukseen. (L10)

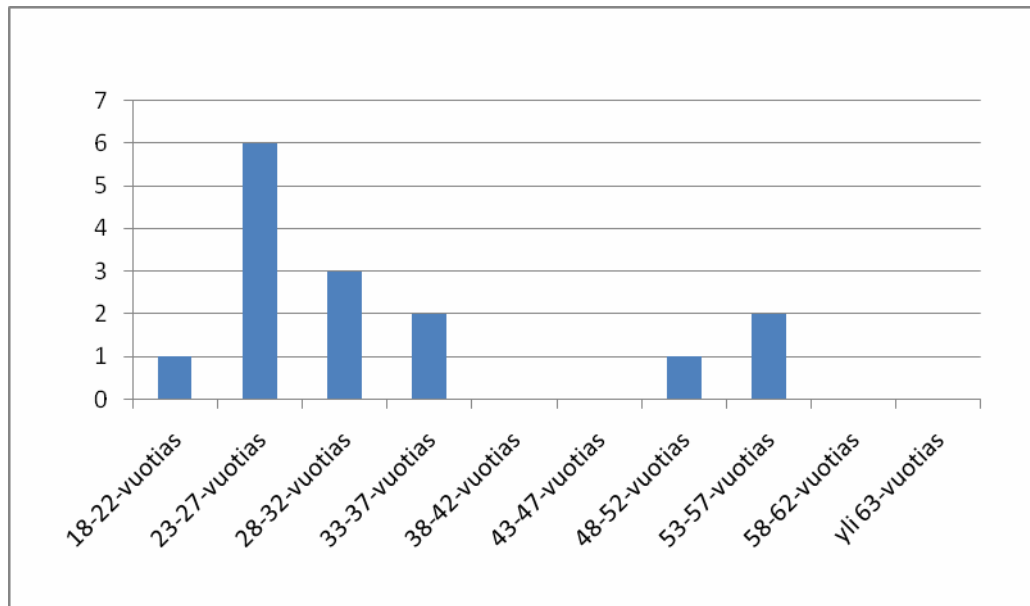
Tällä hetkellä en koe tarvetta täydennyskoulutukseen, koska työpaikallani on muita hevostoimintaan erikoistuneempia ja osaavia henkilöitä. (L7)

Kysyttäessä miltä pohjalta työntekijät toteuttavat sosiaalipedagogista hevostoimintaa, vastauksia sai antaa useampia. Vastauksia annettiin täten yhteensä 29. Yleisin vastaus (12/29) oli toiminnan kuuluminen työpaikan toimintamenetelmiin. Moni toteuttaa sitä myös sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden koulutuksen/työkokemuksen kautta (7/29). Osa vastasi toteuttavansa toimintaa hevosalan koulutuksen (3/29), oman hevosharrastuksen (3/29) tai jonkin muun kokemuksen pohjalta (1/29). Kolme vastaajaa ei osallistu lainkaan tämän menetelmän toteuttamiseen työpaikallaan (KUVIO 3).

KUVIO 3. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamisen osaamispohja.

Enemmistö vastaajista oli iältään 23–27-vuotiaita (6/15). Kolme vastaajista oli 28–32-vuotiaita, kaksi 33–37-vuotiaita, kaksi 53–57-vuotiaita yksi 48–52-vuotias sekä yksi 18–22-vuotias (KUVIO 4). 28-vuotiaista ja sitä vanhemmista vastaajista (kahdeksan henkilöä) yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat sitä mieltä, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamiseen tarvitaan erityistä koulutusta. Alle 28-vuotiaista (seitsemän henkilöä) puolestaan kolme oli sitä mieltä, että erityistä koulutusta tarvitaan, neljä ei osannut sanoa mielipidettään asiaan.

KUVIO 4. Vastaajien ikäjakauma.

28-vuotiaista ja sitä vanhemmista vastaajista kaksi oli saanut koulutuksen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamiseen, kaksi on harkinnut osallistuvansa koulutukseen ja kaksi ei ole aikonut hankkia kyseistä koulutusta. Alle 28-vuotiaista kukaan ei ole saanut erityistä koulutusta sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamiseen. Kaksi on harkinnut osallistuvansa koulutukseen, neljä ei osannut sanoa kantaansa ja yksi ei ole aikonut hankkia koulutusta.

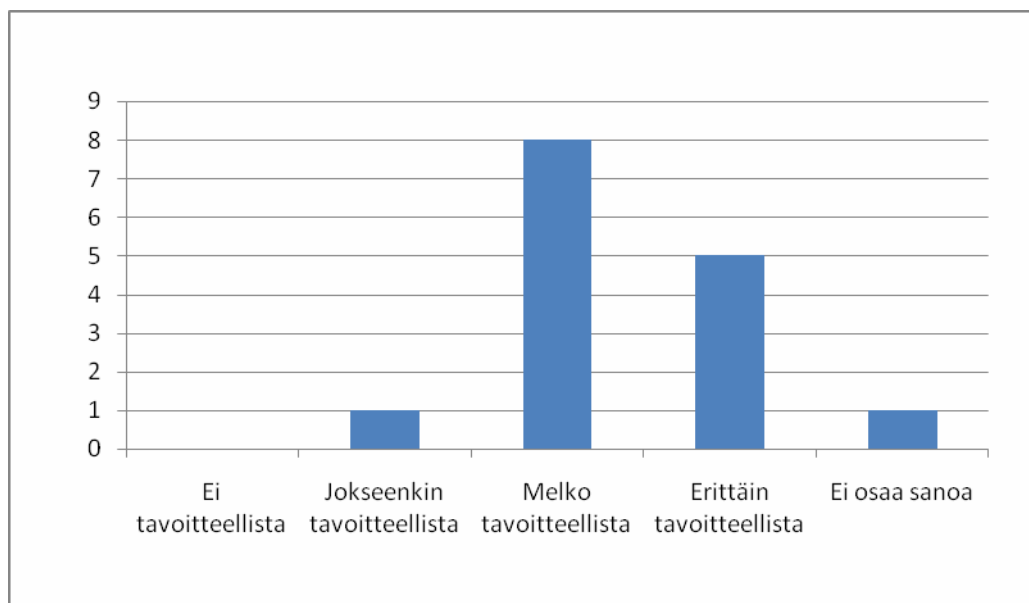
8.2 Ammattilaisten kokemus suhtautumisesta hevostoimintaan työmenetelmänä

Vastanneista yhteensä 10 oli sitä mieltä, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamiseen tarvitaan erityistä koulutusta. Yksi vastaaja oli eri mieltä ja neljä ei osannut sanoa mielipidettään tästä asiasta. Vastaajista 11 oli sitä mieltä, että hevostoimintaa toteutetaan heidän työpaikallaan tasavertaisena työmenetelmänä muiden menetelmien kanssa. Tähän mainittiin perusteluiksi muun muassa se, että yksikön toiminnan perus-ajatus on sosiaalipedagoginen, toiminta on suunnitelmallista ja sitä arvioidaan sekä sen oleminen iso osa arkea. Kahden vastaajan mielestä asema muihin menetelmiin nähden ei ole tasavertainen. Perusteluna kerrottiin muun muassa se, että kaikki eivät osallistu toimintaan. Kaksi vastaajaa ei osannut sanoa mielipidettään.

Ratsastus ja talliterapia kirjataan hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Toiminta on säännöllistä ja tavoitteellista ja sitä arvioidaan. (L5)

Kaikki lapset/nuoret ei osallistu hevostoimintaan. (L10)

Kysyttäessä työntekijöiden arviointia hevostoiminnan tavoitteellisuudesta omalla työpaikallaan asteikolla 1 - 5, suurin osa (8/15) vastasi sen olevan ”melko tavoitteellista”. Viisi vastaajista arvioi toiminnan olevan ”erittäin tavoitteellista”. Yhden vastaajan mielestä toiminta oli ”jokseenkin tavoitteellista” ja yksi ei osannut sanoa (KUVIO 5).

KUVIO 5. Vastaajien arvio hevostoiminnan tavoitteellisuudesta työmenetelmänä omalla työpaikallaan.

Vastaajista 12 oli sitä mieltä, että hevostoiminta on sosiaalipedagoginen menetelmä, kolme ei osannut sanoa kantaansa. Kysyttäessä avoimella kysymyksellä mitkä, asiat heidän mielestään tekevät hevostoiminnasta sosiaalipedagogisen työmenetelmän, yleisimmät vastaukset olivat viisi kertaa mainitut toiminnallinen oppiminen sekä toiminnan tavoitteellisuus. Yhteensä erilaisia mainittuja perusteluita oli teemoitettuna 29. Toiminnan suunnitelmallisuus mainittiin neljässä, sekä yhteisöllisyys, arkilähtöisyys ja ohjaaminen kolmessa vastauksessa. Muita mainittuja tekijöitä olivat muun muassa voimavarakeskeisyys, luottamus, vaitiolovelvollisuus, rajoitukset, spesiaali asiakaskunta sekä sosiaalipedagoginen viittekyys.

Se on pitkäjänteistä pienissä hetkissäkin tapahtuvaa yhteistyötä nuoren/vammaisen/aikuisen ja hevosen välillä ohjatusti, jossa eläin ja ihminen tutustuvat vähitellen, ihminen omiin rajoihinsa. (L2)

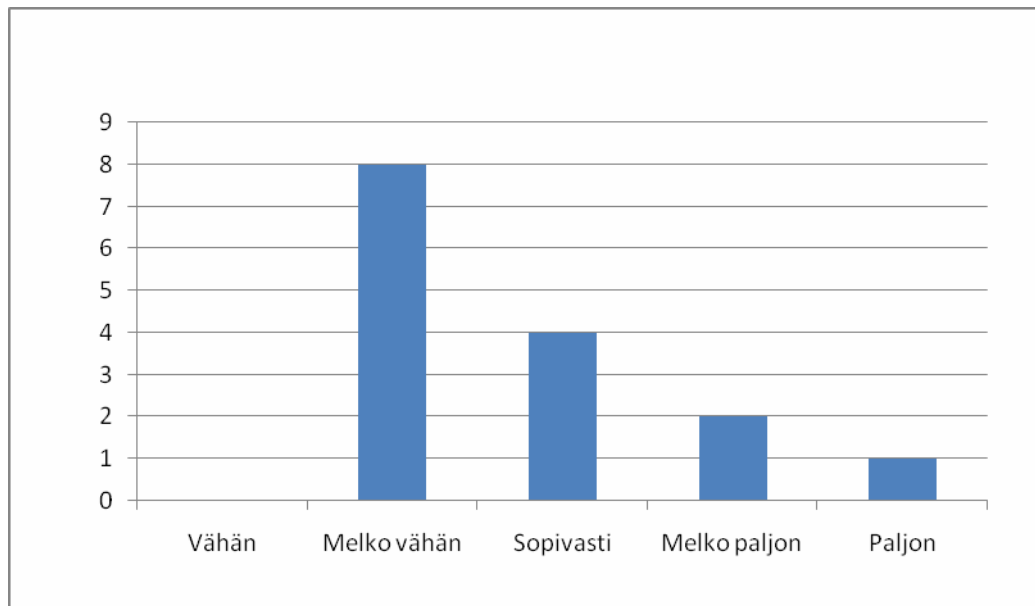
Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei eroa muusta hevosten kanssa toimimisesta kuin ehkä tavoitteiden osalta. Hevostoiminnasta tekeekin sosiaalipedagogista mielestäni juuri sen hoidollinen tavoite, mikä tosin toisaalta toteutuu kaikessa hevostoiminnassa, koska hevonen (ja eläimet yleensä) on jo itsessään terapeutin olento. (L7)

Kysyttäessä avoimella kysymyksellä millaisia taitoja, valmiuksia ja ominaisuuksia sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteuttava henkilö vastaajien mielestä tarvitsee, yleisin vastaus oli yhdeksän kertaa mainittu hevostietous. Kaikkiaan mainittuja erilaisia seikkoja oli 52, jotka teemoitettiin aihepiirien mukaan. Toiseksi yleisimmät vastaukset olivat sosiaalipedagoginen tietous sekä vuorovaikutustaidot, jotka mainittiin molemmat neljä kertaa. Kolme mainintaa saivat tieto lapsista/nuorista, ihmistuntemus, tilannetaju, huumorintaju, kärsivällisyys, auktoriteetti, aikuisen malli sekä luovuus. Muita mainittuja ominaisuuksia ja taitoja olivat muun muassa pedagogiset taidot, soveltuvuus alalle, positiivinen asenne, tieto hoitoalalta, ensiaputaidot, rohkeus, innostus ja empaattisuus. Yksi vastasi, että ei tarvitse mitään erikoisia taitoja, valmiuksia tai ominaisuuksia.

Itsetietoinen ja varmaotteinen: tietää mitä tekee niin hevosen kuin lapsen/nuoren kanssa. Ei ylennä itseään eli pysyy lapsen/nuoren tasolla ja pysyy antamaan/laatimaan sopivat tavoitteet. (L3)

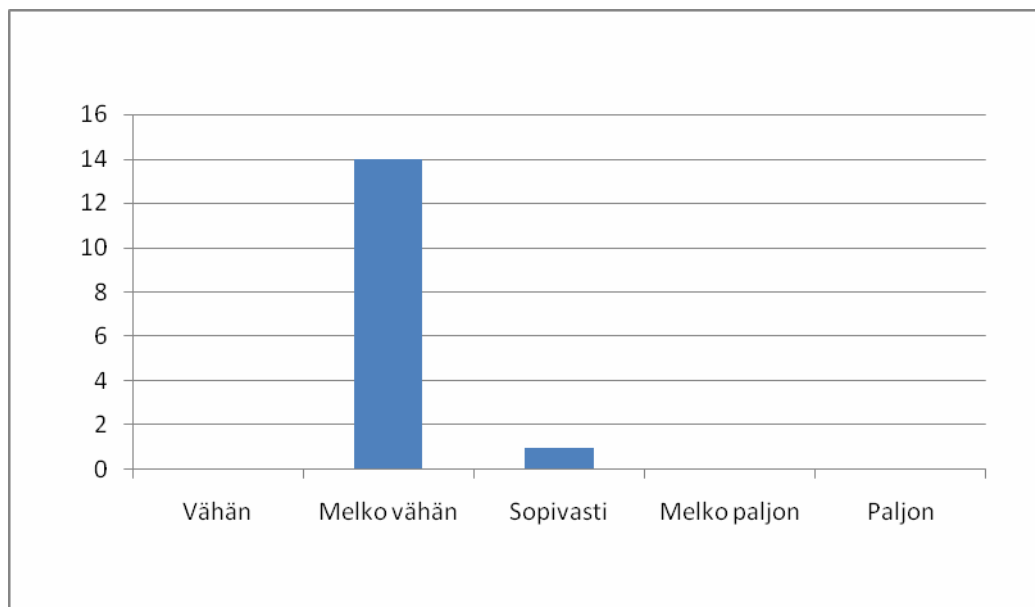
Sosiaalipedagogiikan teorian tuntemusta, hevosten käyttäytymisen tuntemusta ja hevostaitoja, pedagogisia taitoja, sitoutumista toimintaan. (L13)

Kysyttäessä vastaajilta heidän mielipidettään hevostoiminnan arvostuksesta sosiaalipedagogisena työmenetelmänä arvioituna asteikolla 1–5, yleisin vastaus oli ”melko vähän” (8/15). Toiseksi yleisin vastaus oli ”sopivasti” (4/15), kaksi oli sitä mieltä, että arvostusta on ”melko paljon”, ja yhden mielestä hevostoimintaa arvostettiin paljon (KUVIO 6).

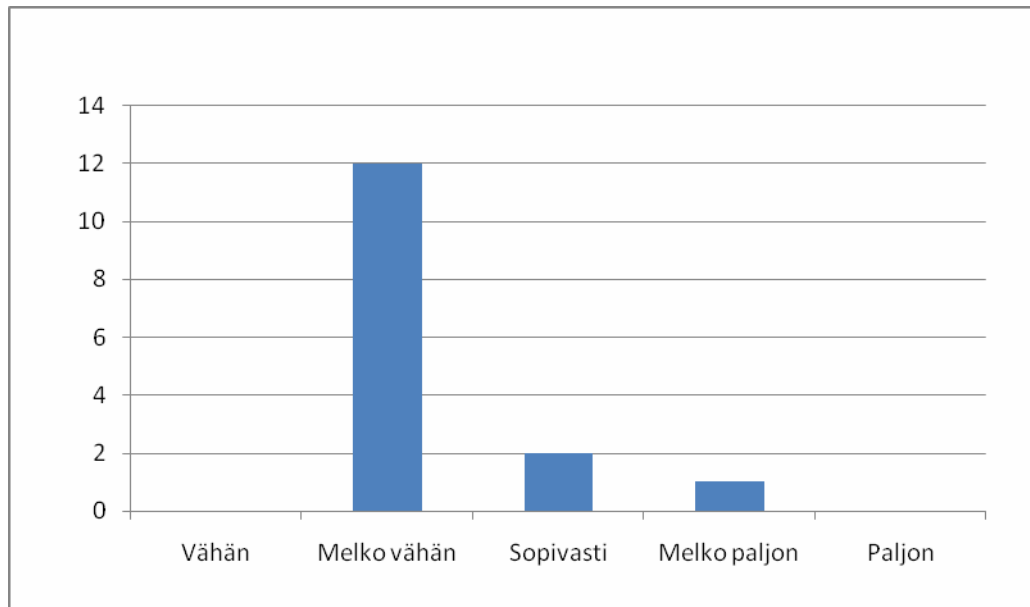
KUVIO 6. Vastaajien arvio hevostoiminnan arvostamisesta sosiaalipedagogisena työmenetelmänä.

Työntekijöiltä kysyttiin myös arvioita siitä, kuinka paljon hevostoiminnan sosiaalipedagogisesta ulottuvuudesta tiedetään. Yleisin vastaus oli selvästi ”melko vähän” (14/15). Yksi oli sitä mieltä, että siitä tiedetään ”sopivasti” (KUVIO 7).

KUVIO 7. Vastaajien arvio hevostoiminnan sosiaalipedagogisen ulottuvuuden tunnetavuudesta.

Vastaajilta pyydettiin arvioita siitä, kuinka paljon hevostoimintaa heidän mielestään hyödynnetään sosiaalipedagogisena työmenetelmänä. Enemmistö vastasi ”melko vähän” (12/15). Kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, että toimintaa hyödynnetään ”sopivasti”, ja yhden mielestä ”melko paljon” (KUVIO 8).

KUVIO 8. Vastaajien arvio hevostoiminnan hyödyntämisestä sosiaalipedagogisena työmenetelmänä.

Sekä hevostoiminnan arvostuksen, tunnettavuuden että hyödyllisyyden koettiin siis enimmäkseen olevan melko vähäistä. Arviot näistä kolmesta asiasta noudattelivat keskenään samankaltaista linjaa.

8.3 Hevostoiminnan havaitut vaikutukset

Kysyttäessä työntekijöiltä avoimella kysymyksellä, millaisia vaikutuksia he ovat havainneet hevosten kanssa toimimisen saavan lapsessa/nuorena aikaan, 12 henkilöä vastasi vaikutusten olevan positiivisia, yksi vastasi havainneensa sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia. Mainitut vaikutukset ovat sekä fyysisiä, psyykkisiä että sosiaalisia.

Positiivisiksi vaikutuksiksi mainittiin useimmiten pitkäjänteisyyden kehittäminen (kuusi mainintaa) sekä onnistumisen kokemus (viisi mainintaa). Myös tunteiden tunnistaminen, itsetunnon kehittyminen ja fyysisen kunnon parantuminen mainittiin useasti (neljä mainin-

taa), kolme mainintaa saivat iloisuus sekä opitun asian siirtäminen muuhun toimintaan. Muita vaikutuksia vastaajien mukaan olivat muun muassa voimaantuminen, rajojen löytyminen, sosiaalisten taitojen kehittyminen, eläinystävällisyys, rentous sekä uuden harrastuksen löytyminen. Negatiiviseksi vaikutukseksi mainittiin mahdollinen itsetunnon huononeminen.

Niin positiivisia kuin negatiivisia. Joko itsevarmuus kasvaa tai pienenee, kokemuksista riippuen. Iloisuus ja onnellisuus, kun saa lemmitkin/harrastuksen, josta saa nautinnollisia hetkiä. (L3)

Asiakas voimaantuu joka tasolla positiivisesti. Rajat ja ilo löytyvät. Vastuuntunto itsestä ja muista kasvaa. Tallilla opittu asia siirtyy kaikkeen nuoren toimintaan. (L5)

Vastaajista seitsemän oli sitä mieltä, että sosiaalipedagogista hevostoimintaa voi käyttää työmenetelmänä kaikkien lasten/nuorten kanssa yksilön ongelmien laadusta riippumatta. Viisi oli eri mieltä, perusteluina mainittiin muun muassa aggressiivinen käyttäytyminen, allergisuus, työntekijän puutteelliset tiedot/taidot sekä se, että lapsi tai nuori ei ole kiinnostunut hevostoiminnasta. Kolme vastaajaa ei osannut sanoa kantaansa asiaan.

Jos lapsi/nuori on aggressiivinen eläimiä/yleensä muita kohtaan. Jos ei pystytä estämään eläimen lyömistä jne. Aggressiivinen lapsi/nuori voi kunnioittaa hevosta ja tällöin voidaan toimia hevosten kanssa jos turvallisuus on taattu. (L10)

Jos ei ole yhtään teoreettista tietopohjaa eikä hevokokemusta. (L13)

8.4 Kehityshaasteet

Työntekijöiltä kysyttiin avoimella kysymyksellä heidän arviotaan siitä, mitkä ovat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suurimmat kehityshaasteet. Yhteensä mainittiin 25 erilaista kehityskohtaa, jotka teemoitettiin niiden aiheiden mukaan. Yleisin vastaus oli tietoisuuden lisääminen, joka mainittiin seitsemässä vastauksessa. Kolmesti mainittiin ohjaajan riittävät

taidot ja ohjaajien saatavuus, teorian kehittäminen, toiminnan laajentaminen sekä koulutuksen kehittäminen. Muita mainittuja kehittämishaasteita olivat muun muassa allergioiden huomioiminen, toiminnan näkeminen terapeuttisena ja kasvattavana, arvostuksen lisääminen, toiminnan ammatillistaminen, sopivien hevosten saatavuus sekä toiminnan yhdenmu-
kaistaminen.

Tietoa ja koulutuksia voisi olla enemmän. Toiminnasta voisi saada vieläkin monipuolisempaa jos koulutusta ja muutoin tietoa olisi enemmän. (L14)

Yleisen arvostuksen ja ymmärryksen lisääminen toimintaa kohtaan: pois ”orjatyö”-ajattelusta. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajiksi sopivan persoonan omaavia hevosalan ammattilaisia. (L6)

9 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa harjoittavien lastensuojelun sijaishoitoyksiköiden työntekijöiden kokemuksia, näkemyksiä ja asenteita liittyen hevostoiminnan käyttämiseen sosiaalipedagogisena työmenetelmänä. Kartoituksen tarkoituksena on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen hankkimiseen, millaiseksi ammattihenkilöt kokevat suhtautumisen hevostoimintaan työmenetelmänä, millaisia vaikutuksia lastensuojelun sijaishoitoyksiköiden työntekijät ovat havainneet hevostoiminnalla olevan lapsen/nuoreen sekä mitä kehitettävää sen käyttämisessä nimenomaan sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä käsin heidän mielestään olisi. Vastauksia tuli hieman vähemmän kuin odotettiin, joskin saadut vastaukset antoivat paljon tietoa. Oli mukava lukea lomakkeita, joiden vastauksia oli selvästi pohdittu. Avointen kysymysten vastauksista huomasin, että vastaajalle oli herännyt ajatuksia aiheeseen liittyen ja että aihe oli koettu tärkeäksi.

Tutkimukseen osallistuneista sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteuttavista henkilöistä vain murto-osa (2/15) on osallistunut alan täydennyskoulutukseen. Useassa vastauksessa kerrottiin koulutukseen osallistumisen riippuvan työnantajasta ja siitä, onko koulutusta tarjolla silloin, kun itsellä olisi mahdollisuus siihen osallistua. Motiiviksi koulutukseen osallistumiseen kerrottiin useimmiten oman tiedon lisääminen ja siten ammattitaidon vahvistaminen. Syyksi osallistumatta jättämiseen kerrottiin muun muassa pitkä työkokemus, allergia ja se, että työpaikalla on jo alan spesialisti tai useampi.

Annetuista vastauksista voi päätellä, että erityisesti työnantajalla on merkittävä vaikutus siihen, lähtevätkö työntekijät täydentämään koulutustaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan osaamista varten. Muutamassa vastauksessa toivottiin lyhyempiä, kurssimuotoisia koulutuksia aiheesta. Mielenkiintoa täydennyskoulutustakin kohtaan vaikutti kuitenkin olevan, sillä viisi vastanneista ilmoitti harkitsevansa tähän koulutukseen hakeutumista, neljä ei osannut vielä sanoa. Tästä voi päätellä, että sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta kaivataan lisätietoa – muussakin muodossa kuin erityisessä täydennyskoulutuksessa. Koulutuksilla voitaisiin vahvistaa käytännön taitojen lisäksi työntekijöiden ammatillista kehittymistä. Madsen (1998) havainnollistaa sosiaalipedagogista ammatillisuutta kompetenssimallillaan, johon kuuluvat tuottava, ilmaisullinen, kommunikaatiivinen ja analyttinen pä-

tevyys. Näitä taitoja tarvitaan myös silloin, kun hevostoimintaa toteutetaan sosiaalipedagogisista lähtökohdista käsin.

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että hevostoimintaa arvostetaan ja hyödynnetään sosiaalipedagogisena toimintamenetelmänä melko vähän, ja että hevostoiminnan sosiaalipedagogisesta ulottuvuudesta tiedetään niin ikään melko vähän. Enemmistö vastanneista oli kuitenkin sitä mieltä, että hevostoimintaa käytetään heidän työpaikallaan tasavertaisena työmenetelmänä muiden menetelmien kanssa ja että se koettiin suurimmassa osassa vastauksia melko tavoitteelliseksi toimintamenetelmäksi omalla työpaikalla. Näiden vastausten perusteella voidaan päätellä, että sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on paljon käyttämätöntä potentiaalia, joka täytyy vaan saada nostettua esiin. Työpaikoilla toimintaa arvostetaan, mutta muiden yhteistyötahojen – erityisesti kuntien – tarvitsisi tulla vastaan ja tunnustaa tällaisen toimintamenetelmän olemassaolo ja hyödyllisyys. Sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta ja sen vaikutuksista tiedetään yleisesti vielä melko vähän, sillä hevostoiminnan vaikuttavuudesta ei ole Suomessa tehty laajempia tutkimuksia. Tässä on selvä kehittämiskohta.

Työntekijöiltä kysyttiin, millaisia taitoja, valmiuksia ja ominaisuuksia sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteuttava henkilö heidän mielestään tarvitsee. Yleisin vastaus oli hevostietous, mikä on hyvin ymmärrettävää, koska toiminta tapahtuu nimenomaan hevosten kanssa. Usein mainittiin tarpeelliseksi myös sosiaalipedagogiikan teorian tuntemus, mikä viittaa siihen, että myös käytännön kentällä on havaittu sen olevan tärkeä osa ohjaajan osaamista. Hevostietouden koettiin kuitenkin vastausten perusteella olevan sosiaalipedagogisen teorian osaamista tärkeämpi osaamisalue. Tämä kertoo omaa kieltään siitä, että teorian hallitsemisen ei itsestään selvästi koeta olevan ensiarvoisen tärkeää. Hämäläisen (1999, 67.) mukaan sosiaalipedagogisen ajattelutavan omaksuminen puolestaan edellyttää sosiaalipedagogiikan teorian käsitteiden ymmärtämistä. Tässä on selvä ristiriita.

Kaikkien vastanneiden mielestä hevostoiminnalla on vaikutusta lapseen/nuoreen, suurimmaksi osaksi positiivisia. Pitkäjänteisyyden ja itsetunnon kehittyminen sekä tunteiden tunnistaminen onnistumisen kokemusten kautta viittaavat psykososiaalisen kuntoutumisen tapahtumiseen. Peltomäki (2007) sai tutkimuksessaan hevostoiminnan mahdollisuuksista sosiaalisen kasvun tukemisessa samansuuntaisia tuloksia liittyen muun muassa itsetunnon vahvistumiseen ja sosiaaliseen kasvuun. Myös Miettinen (2005) sai enimmäkseen positiiv-

visiin vaikutuksiin viittaavia tuloksia tutkiessaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa nuorten sosiaalisen kuntoutuksen muotona.

Huomionarvoista omassa tutkimuksessani on, että vain yksi vastaaja oli kokemuksensa perusteella sitä mieltä, että hevostoiminnalla voi olla myös negatiivisia vaikutuksia muun muassa itsetuntoon. Tästä voi päätellä, että vastaajat näkevät hevostoiminnan vaikutukset positiivisessa valossa, mutta kriittistä toiminnan arviointia on vielä melko vähän havaittavissa. Myös Pärnän (2004) tutkimuksessa liittyen hevostoimintaan sosiaalityön menetelmänä käytöshäiriöisten nuorten sosiaalisessa kuntoutuksessa keskeisimpiä tuloksia oli se, että työntekijät kokivat hevostoiminnan käyttämisen positiiviseksi asiaksi, ja sitä toivottiin hyödynnettävän tulevaisuudessa lisää sosiaalityön kentällä.

Vastaajilta kysyttiin heidän perusteltuja mielipiteitään siitä, voiko hevostoimintaa käyttää kaikkien lasten/nuorten kanssa. Lähes puolet oli sitä mieltä, hevostoimintaa voi käyttää kaikenlaisten lasten/nuorten kanssa heidän ongelmiansa laadusta riippumatta. Kolmasosa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että ihan kaikkien kanssa hevostoiminta ei onnistu, yleensä syyksi kerrottiin asiakkaan aggressiivisuus. Hyvätin (2007) esittelemän sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen käyneille tehdyn selvityksen mukaan suurin osa koulutuksen saaneista oli sitä mieltä, että kuka vain voi hyötyä hevostoiminnasta. Jotkut olivat kuitenkin sitä mieltä, että esimerkiksi vaikeasti psykoottiset lapset eivät välttämättä hyödy sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Yhtymäkohtia siis löytyy. Huomionarvoista on myös se, että muutamassa vastauksessa kerrottiin hevostoiminnan olevan huono ajatus sen takia, että työntekijän taidot olivat puutteelliset. Tämä viittaa osaltaan siihen, että ohjaajan ammattitaito on erityisen tärkeä hevostoimintaa toteutettaessa.

Kysyttäessä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suurimpia kehityshaasteita, ne osoittautuivat liittyvän erityisesti tietoisuuden lisäämiseen. Tästä voi päätellä, että tietoisuus hevostoiminnan mahdollisuuksista lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä ei ole vielä lisääntynyt merkittävästi, tosin asian eteen tehdään jatkuvasti töitä. Toiveet toiminnan laajentamisesta sekä koulutuksen ja teorian kehittämistä liittyvät olennaisesti tietoisuuden lisäämiseen. Ohjaajien riittävät taidot ja soveltuvuus nousivat myös kehityshaasteena esiin, siihen liittyvät puolestaan toiminnan ammatillistaminen ja sen näkeminen terapeuttisena ja kasvattavana. Tämä asettaa omat vaatimuksensa myös ohjaajille, joka on vastauksista päätellen huomattu ainakin jossakin määrin myös käytännön työn kentällä. Saastamoisen

(2007) tutkimuksen mukaan yhteistoiminta ohjaajan ja asiakkaan välillä onkin avainasemassa, kun asiakasta tuetaan toimimaan talliympäristössä. Samansuuntaisia tuloksia sai myös Miettinen (2005); hänen tutkimuksessaan nuorten suhde ratsastuksenopettajaan muodostui merkittäväksi tekijäksi.

10 POHDINTA

*Hevonen kuvastaa sitä,
millainen ihminen haluaisi olla
- vahva, voimakas ja kaunis -
ja se pystyy antamaan meille pakotien
arkisesta elämästämme.
(Pam Brown)*

Pam Brown tiivistää asian hyvin; kukapa ei haluaisi olla vahva, voimakas ja kaunis. Arki ei ole aina mukavaa, ja siitä täytyy päästä välillä irti. Hevosilla on oma maailmansa, jossa toimitaan niiden sääntöjen mukaan. Tämä elävien luontokappaleiden asettama järjestys asettaa rajat myös ihmisen toiminnalle, ja ilmiö on osattu hyödyntää sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kautta. Jotta toiminnasta saataisiin mahdollisimman paljon positiivisia vaikutuksia irti, on mukana oltava asiantuntevat ohjaajat ja sopivat hevoset.

Toiminta tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia niin talleille kuin sijaishoitoyksiköihinkin, ja positiivisia vaikutuksia on havaittu olevan runsaasti. On kuitenkin hyvä muistaa, että kaikesta monipuolisuudestaan huolimatta hevostoiminta ei ole kaikille ihmisille se paras ja toimivin vaihtoehto; joissakin tapauksissa sen käyttäminen voi jopa huonontaa tilannetta jos hevostoiminnasta saa huonoja kokemuksia. On hyvä, että hevostoiminnan positiivisia puolia tuodaan yhä enemmän esille, mutta kritiikitön uskominen hevosen kykyihin ihmismielen korjaamisessa ei kuitenkaan palvele sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittymistä – oikeastaan päinvastoin. Negatiivisiakin vaikutuksia on, ja ne olisi hyvä ottaa puheeksi jotta niihin voitaisiin puuttua mahdollisuuksien mukaan. Tässä olisikin mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe.

Sosiaalipedagogista työtä ei saisi yksinkertaistaa joidenkin tiettyjen työmuotojen tai toimintatapojen soveltamiseksi, eikä sosiaalipedagogiikkaa metodiopiksi. Sosiaalipedagogiikan ammatillinen kehittyminen edellyttää kuitenkin myös työmenetelmien kehittämistä. (Hämäläinen & Kurki 1997,19.) Työ kehittyy sitä tehdessä, joten vastuu on työntekijöillä. Jotta kehittymistä voisi tapahtua sosiaalipedagogisesti toteutetun hevostoiminnan kohdalla, täytyy toimintaa toteuttavilla työntekijöillä olla hevostaitojen lisäksi myös sosiaalipeda-

giikan teorian perusteet hallussaan. Keskustelua on herännyt paljon siitä, onko pitkän hevos-/sosiaali-/terveys-/kasvatusalan työkokemuksen lisäksi aiheellista hankkia itselleen vielä erikseen pätevyys sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamiseen. Tähän on vaikea vastata. Yksi vaihtoehto voisi olla esimerkiksi jonkinlainen näyttökoe, jolla tämän pätevyuden voisi todistaa. Pitkä hevosalan työkokemus voi olla riittävä ilman sosiaalipedagogisen teorian tuntemustakin, mutta voidaanko silloin puhua *sosiaalipedagogisesta* hevostoiminnasta?

Pedagogisessa työssä on tärkeää varoa menetelmien ja tekniikoiden rutiininomaista käyttöä. Tällainen metodisuuden korostaminen voi pahimmassa tapauksessa johtaa dialogiseen suhteeseen perustuvan pedagogisen työn keskeisten osatekijöiden eli joustavuuden, luovuuden, spontaaniuden ja tilanneherkkyyden kadottamiseen. (Hämäläinen & Kurki 1997, 19.) Liiallinen teoriaan tuijottaminen ei siis sekään ole hyväksi, vaan täytyy osata soveltaa ja kyetä toimimaan tilanteen mukaan. Tältä pohjalta voisi sanoa, että pitkä työkokemus tuo varmasti asiantuntijuutta ja varmuutta toimintaan; teorian tuntemus ilman hevosenkäsittelytaitoja ei riitä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamiseen. Tätä ilmiötä voisi verrata esimerkiksi shakin pelaamiseen; täytyy ymmärtää koko pelin idea, jotta osaa tehdä oikean siirron oikeaan aikaan.

Työnantajilla on saatujen tutkimustulosten mukaan merkittävä vaikutus sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen hankkimiseen. Vaikka tämän tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää, ne voivat herättää ajatuksia monillakin tahoilla. Miten työnantaja voitaisiin motivoida tukemaan alaistensa ammattitaidon ja sosiaalipedagogisten menetelmien kehittymistä? Olisiko aihetta pohtia verkostoitumisen kehittämistä alan toimijoiden ja käytännön kentän välillä? Itselläni heräsi monenlaisia ajatuksia, joista voisi tehdä vaikka uuden tutkimuksen. Kaikkea ei saa yhteen työhön mahtumaan.

Kuten ihmisiä, myös hevosia on monenlaisia. Niistä kaikki eivät sovellu käytettäväksi sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, vaikka kriteerit eivät olekaan yhtä tiukat kuin esimerkiksi ratsastusterapiassa. Hevoset toimivat etenkin lasten ja nuorten kanssa sosiaalipedagogisen kasvatustyön välineenä, ja se asettaa omat rajansa hevosten soveltuvuudelle. Hevostoiminnalla on havaittu olevan enimmäkseen positiivisia vaikutuksia, mutta huonot kokemukset saattavat sulkea yhden oven lisää ihmisen mielessä. Parhaimmillaan hevosten kanssa toimiminen voi muun muassa avata mielen lukkoja, parantaa itseluottamusta ja

opettaa ryhmässä toimimista. Hevonen on jo itsessään terapeutti eläin, mutta pelkästään sen avulla ei tavoiteta näitä hienoja asioita – tarvitaan myös asiantuntevaa ohjausta. Lapsilla ja nuorilla voi olla erilaisia ongelmia, tämä pätee erityisesti sijaishoitoyksiköissä asuviin lapsiin ja nuoriin. Kontaktin saaminen voi toisinaan olla hyvinkin vaikeaa – lähelle on joskus pitkä matka - ja toimintaan soveltuva hevonen voi toimia tällöin jäänmurtajana.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on vielä suhteellisen uusi käsite Suomessa, joten sen tunnettavuus on vielä melko vähäistä. Tämä on myös työntekijöiden kokemus asiasta. Saaduista vastauksista korostuikin keskeisimmäksi kehityshaasteeksi juuri tietoisuuden lisääminen. Hevostoimintaa pidetään yleisesti vielä enemmänkin puuhasteluna kuin ammatillisena työmenetelmänä, kuten Nina Hyvätti asian tiivisti sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valtakunnallisessa seminaarissa lokakuussa 2007. Hevostoiminnan vaikuttavuutta on tutkittu maailmalla paljonkin, mutta Suomessa suurempia tutkimuksia ei ole tehty. Tämä on varmaankin yksi syy siihen, että tunnettavuus, arvostus ja hyödyntäminen eivät ole vielä kovin korkealla tasolla. Hevostoiminnan vaikuttavuus olisikin yksi hyvä jatkotutkimuksen aihe.

Sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta Suomessa tehdyt tutkimukset ovat keskittyneet pääasiassa lasten ja nuorten ikäryhmään, joten koko elämänkaaren huomioivat tutkimuskulmat kuten esimerkiksi Saastamoisen (2007) tekemä tutkimus sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksista psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa olisivat myös hyvä lisä toiminnan kehittämistä ajatellen. Mielenkiintoisia aiheita voisivat olla myös oppimisen ja motivaation näkökulmat sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, niin sijaishoitoyksiköissä kuin ratsu- ja ravitalleillakin, sillä esimerkiksi Baumin (1987) mukaan hevosella on motivoiva vaikutus.

Lokakuussa 2007 sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valtakunnallisessa seminaarissa Suomen Ratsastajainliiton pääsihteeri Fred Sundwall kertoi, että sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta julkaistaan oppikirja. Hän kertoi myös sen, että tulevaisuuden tavoitteena on saada sosiaalipedagoginen hevostoiminta osaksi ammattikorkeakouluopiskelua. Vuonna 2001 opetusministeriön tuella aloitettu sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan liittyvä hanke alkaa olla loppuillaan, ja kehittämistoiminta siirtyy osaksi Suomen ratsastajainliiton ja Suomen Hippoksen toimintaa. (Sundwall 2007.) Näistä asioista voi päätellä, että kehitystä on tapahtunut paljon. Toivottavasti kehitys jatkuu samanlaisena.

Tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi. Motivaatio kirjoittamiseen on ollut pääsääntöisesti hyvä, tosin välillä sai patistella itseään koneen ääreen. Jossakin vaiheessa oli puolestaan niin kiire, että ei malttanut odottaa että pääsee jatkamaan kirjoittamista. Tiivistettynä voisi sanoa, että kun en tehnyt tätä työtä, ajattelin jatkuvasti että pitäisi tehdä sitä. Lähdemateriaalin kerääminen oli mielestäni haastavaa, sillä yhteneväistä materiaalia sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta on todella niukasti saatavilla. Vieraskielisten lähteiden käyttämisestä en kokenut ongelmana – päinvastoin – sillä pääsin hyödyntämään kielitaitojani. Oman haasteensa työn tekemiselle toivat myös tietotekniset ongelmat, joten töitä on saanut tehdä tämän tutkimuksen eteen. Kaiken kaikkiaan kokemus jäi kuitenkin mieleen positiivisena, ja voisin kuvitella tekeväni jonkinlaista tutkimustyötä myös jatkossa. Olennaisen tärkeänä pidin sitä, että ajattelin itse työn olevan enemmänkin projekti kuin prosessi – tälle työlle oli määritelty alku ja loppu. Sen sijaan tutkijana kehittymisen koen olevan prosessi, joka jatkuu vielä tämän opinnäytetyön jälkeinkin.

FROM THE HORSE'S MOUTH

*Six years ago, you received a candle,
who had no self-esteem, was scared and shy,
and even a bit hard to handle.
Each new challenge you gave her, ended up
with a cry.*

*For every time you tried to light her flame,
she found no reason to keep it going.
Burning it out with such a shame,
her life seemed to be pretty boring.*

*But you wouldn't give up on her,
forcing her to face her fears.
She will get it, you were sure;
even if it meant with some tears.*

*And the days went by, and the years went by,
and the flame starts to shine so bright.
What happened to that little girl that was so shy,
she now is standing tall showing off her light.*

Noa Gluzer, 1997

LÄHTEET

Painettu teos

Aro, J. 2003. Hevonen – terapeutti ja työtoveri. Ratsastusterapeutin kokemuksia ratsastusterapiasta. Pro Gradu-tutkielma. Jyväskylä: erityispedagogiikan laitos. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa myös sähköisessä muodossa:
<http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/v03/G0000387.pdf>.

Baum, M. 1987. Hevonen sosialisatioprosessissa. Teoksessa Hevonen vammaisen palveluksessa. Suomentanut Riitta Lammi. Helsinki: Suomen Ratsastajainliitto.

Bauman, Z. 1996. Postmodernin lumo. Toimittaneet Pirkkoliisa Alponen ja Timo Cantell. Suomentanut Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino.

Berglund, S-A. 2000. I goda möten uppstår goda skäl. Lund: Studentlitteratur.

Brandt, N. 2005. Socialpedagogisk hästverksamhet – en diskursiv studie i verksamhetens organiseringsprocess. Helsinki: Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitetet.

Dunderfelt, T. 2001. Intuitio ja tunneviestintä. Toinen painos. Juva: WS Bookwell.

Exley, H. (toim.). 1991. Hevoset – mieltelmiä. Uljaita kuvia ja unohtumattomia ajatuksia hevosista. Suomentanut Mirja Itkonen. Helsinki: Kolibri.

Goleman, D. 1999. Tunneäly työelämässä. Suomentanut Seppo Lahtinen. Keuruu: Otava.

Gäng, M. 1990. Heilpädagogisches Reiten. Teoksessa Gäng, Marianne (toim.) Heilpädagogisches Reiten und Voltigieren. Toinen painos. München: Basel.

Halonen, S. 1992. Hevonen terapeuttina. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto: psykologian laitos.

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Opetusjulkaisuja 1/1999.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.

Kaipio, K. 1999. Kasvattava yhteisö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kaipio, K. 1980. Toimiva yhteisö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Koistinen, K. 2005a. Hevostoiminta ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä. Teoksessa Okulov, Seija & Koukkari, Katja (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi - sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellutukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopio: Kopijyvä.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Leger, C. 2001. The educational role of the horse and the pony: an example from the association "Cheval et Insertion". The Proceedings of the 10th International Therapeutic Riding Congress "It's the horse that makes the difference". Federation Nationale Handi Cheval, France.

Madsen, B. 1998. Socialpædagogik og samfundsforvandling - en grundbog. Kahdeksas painos. Kööpenhamina: Special-Trykkeriet Viborg a-s.

Miettinen, M. 2005. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta nuorten sosiaalisen kuntoutuksen muotona. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Nyqvist, L. 1993. Lokki – muutoksen mahdollisuus. Lasten- ja nuortehuollon kokeiluprojektin arviointitutkimus. Turku: Mannerheimin lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri.

Palola, L. 2002. Hepan keikka. Ratsastusterapia lastensuojelutyössä – löytyykö hepalle keikkaa? Laukki-projekti.

Palola, L. 2003. Laukki-projekti. Ratsastusterapia psykososiaalisena kuntoutuksena. Teoksessa Linnossuo, Outi (toim.) Sosiaalinen ja toiminnallisterapeuttinen työ nuorten kanssa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 4. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Pärnä, K. 2004. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sosiaalityön menetelmänä käytöshäiriöisten nuorten sosiaalisessa kuntoutuksessa. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Kuopion yliopisto.

Randenberg, A. 1987. Hevonen sosiaalipedagogisena välineenä kasvatuslaitoksessa. Teoksessa Hevonen vammaisen palveluksessa. Suomentanut Riitta Lammi. Helsinki: Suomen Ratsastajainliitto.

Ranne, K. 2002. Sosiaalipedagogiikan ydintä etsimässä. Sosiaalipedagogiikka suomalaisten ja ruotsalaisten asiantuntijahaastattelujen sekä dokumenttien valossa. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C/189. Turku: Turun yliopisto.

Rinta-Harri, A. 2005. Kehollinen ilmaisu sosiaalipedagogiikan ammattipätevyytenä. Teoksessa Ranne, K & Sankari, A & Rouhiainen-Valo, T & Ruusunen, T (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus - Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sarja D muut julkaisut 1/2005. Kokemäki: SPOY Satakunnan Painotuote Oy.

Roberts, M. 2000. Horse sense for people. New York: Penguin Books.

Uusitalo, H. 2001. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan 1. Seitsemäs painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Kausijulkaisut, sarjajulkaisut, lehtiartikkelit

Hyvätti, N. 2004. Ratsastuspedagogiikka: Sosiaalipedagogista hevostoimintaa - Kasvatusta talliyhteisössä Suomessa vuonna 2004. *Hippos* 5/2004, 37. Saatavissa myös sähköisessä muodossa: <http://www.hevostoiminta.net/ratsastuspedagogiikka.html>.

Matela, K. 1996. Ratsastusterapia on tunnetta, taitoa ja vuorovaikutusta. *Sosiaalityöntekijä* 23 (3), 25-26.

Pääkkönen, P. 1997. Kiipeä hevosen syliin: väsyttääkö, masentaako, pelottaako. *Hevosmaailma* 1 (4), 29-31.

Salonen, K. 2002. Sanatonta vuorovaikutusta. *Mielenterveys* 41 (2), 3.

Toikko, T. 1997. Psykososiaalinen lähestymistapa sosiaalityössä. *Janus, sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 5 (2), 169–188.

Sähköinen julkaisu

Coblentz, B. 2002. Horses give therapy to special-needs teens. Mississippi State University. Office of Agricultural Communications. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://msucare.com/news/print/commnews/cn02/020722.html>. Luettu 6.10.2007.

Forsberg, K-A. 2002. Patientens erfarenhet av ”rehabilitering till häst” i psykiatrisk vård. Umeå Universitetet. Institutionen för omvårdnad. Pdf-tidosto. Saatavissa: http://www.socialpsykiatri.com/pdf/rapport_rehab_till_hast.pdf. Luettu 6.10.2007.

Elmeranta, M. 7.9.2007. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.tkk.utu.fi/taydennyskoulutus/sote/soshepeda/>. Luettu 9.9.2007.

Equine Assisted Therapy. EAT Programme. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.equineassistedtherapy.org.uk/>. Luettu 6.10.2007.

Horse Sense of the Carolinas, Inc. 2007. Meet the Horses. WWW.-dokumentti. Saatavissa: <http://www.horsesenseotc.com/about/meet-horses>. Luettu 6.10.2007.

Hätönen, P. 2006. Heppakerholla riitti taputeltavia. *Turun Sanomat* 12.4.2006. WWW-dokumentti. Saatavissa: [http://www.turunsanomat.fi/ajassa/?ts=1,3:1007:0:0,4:7:0:1:2006-04-12,104:7:371744,1:0:0:0:0:0:0:](http://www.turunsanomat.fi/ajassa/?ts=1,3:1007:0:0,4:7:0:1:2006-04-12,104:7:371744,1:0:0:0:0:0:) Luettu 4.10.2007.

Kansan Sivistystyön Liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ksl.fi/dyn.php/text/list/?id=119&catid=120&parentid=3758>. Luettu 6.3.2007.

Koistinen, K. 2005b. Puheenvuoro Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan seminaarissa. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.hevostoiminta.net/KariKoistinen.pdf>. Luettu 5.3.2007.

- Millar, M. Traumatized Tube Workers get Horse Whisperer Therapy. Personnel Today 9.5.2006. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.personneltoday.com/Articles/2006/05/09/35309/traumatized-tube-workers-get-horse-whisperer-therapy.html>
- Okulov, S. 2005. Eläimet hoitajana – vai yhteisö? Eläimet sosiaalisen kuntoutuksen välineinä. Tampereen Yliopisto. Sosiaalityön tutkimuksen seura. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.uta.fi/laitokset/sospol/sttutk/abstraktit/ryhma8_1.htm. Luettu 1.3. 2007.
- O'Rourke, K. 2004. Horse-assisted therapy: good for humans, but how about horses? American Veterinary Medical Association. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.avma.org/onlnews/javma/sep04/040915o.asp>. Luettu 10.10.2007.
- Peltomäki, M. 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet nuorten sosiaalisen kasvun tukemisessa. Pro gradu -tutkielman tiivistelmä. Kuopion yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.uku.fi/sostyo/tiivistelmat/Suom07/Peltomaki.pdf>. Luettu 13.10.2007.
- Rainio, S. 2003. Tallista tikapuut tulevaisuuteen – talliyhteisö nuoren kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukijana. Ratsastuspedagogiikan täydennyskoulutuksen projektityö. Kuopion yliopisto/koulutus- ja kehittämiskeskus. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.hevostoiminta.net/tallistatikapuuttulevaisuuteen.pdf>. Luettu 10.9.2007.
- Rainio, S. 23.9.2006. Ypäjä, sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen opintomateriaalia. WWW-dokumentti (Powerpoint). Saatavissa: www.tkk.utu.fi/taydennyskoulutus/sote/soshepeda/ohjelma2/rainio.ppt -. Luettu 9.9.2007.
- Saastamoinen, K. 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Pro gradu -tutkielman tiivistelmä. Kuopion yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.uku.fi/sostyo/tiivistelmat/Suom07/Saastamoinen.pdf>. Luettu 13.10.2007.
- Sivula, M. 31.10.2004. Ratsastuspedagogiikan täydennyskoulutus. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tietopaketti Ryhmäkotit Luotsi Oy:lle. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.hevostoiminta.net/tietopaketti.pdf>. Luettu 9.9.2007.
- Suomen Ratsastajainliitto. 2006. Ratsastuksen johtavat ajatukset. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.ratsastus.fi/uploads/vw4h8p2mr7.pdf>. Luettu 5.3.2007.
- Suomen Ratsastuspedagogit ry. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.hevostoiminta.net/>. Luettu 15.2.2007. Sivut päivitetty 2007.
- Toikko, T. 2000. Psykososiaalinen työ. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.valt.helsinki.fi/staff/lyliruka/kurssit/psykososiaalinen_files/frame.htm#slide0001.htm. Luettu 15.10.2007.
- Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen kurssiesite. Pdf-tiedosto. Saatavissa: http://www.tkk.utu.fi/taydennyskoulutus/sote/soshepeda/index/Hevostoiminta_esite.pdf. Luettu 13.10.2007.

Yrjölä, M-L. Hevonen mielen parantajana. Ratsastus 4/2005. Pdf-tiedosto. Saatavissa: http://www.ratsastus.net/arkisto/jutut/4_2005/hevonenmielenparantajana.pdf.

Painamattomat lähteet

Hyvätti, N. 2007. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tänään. Luentomateriaali. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valtakunnallinen seminaari. Järjestäjä: Suomen Ratsastajainliitto ry, Suomen Hippos ry & Lastensuojelun keskusliitto ry. SLU-talo, Helsinki (Pasila) 12.10.2007.

Hämäläinen, J. 2007. Hevostoiminnan kehitys sosiaalipedagogisesta näkökulmasta. Luentomuistiinpanot. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valtakunnallinen seminaari. Järjestäjä: Suomen Ratsastajainliitto ry, Suomen Hippos ry & Lastensuojelun keskusliitto ry. SLU-talo, Helsinki (Pasila) 12.10.2007.

Kjälldman, R. 2007. Tutkimusten valottamaa – hevostoiminta erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten sosiaalisena kuntouttajana. Luentomateriaali. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valtakunnallinen seminaari. Järjestäjä: Suomen Ratsastajainliitto ry, Suomen Hippos ry & Lastensuojelun keskusliitto ry. SLU-talo, Helsinki (Pasila) 12.10.2007.

Sundwall, F. 2007. Puheenvuoro sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valtakunnallisessa seminaarissa. Luentomuistiinpanot. Järjestäjä: Suomen Ratsastajainliitto ry, Suomen Hippos ry & Lastensuojelun keskusliitto ry. SLU-talo, Helsinki (Pasila) 12.10.2007.

Upanne, M. 2007. Lasten suojeleminen ennen lastensuojelua. Luentomuistiinpanot. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valtakunnallinen seminaari. Järjestäjä: Suomen Ratsastajainliitto ry, Suomen Hippos ry & Lastensuojelun keskusliitto ry. SLU-talo, Helsinki (Pasila) 12.10.2007.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Liite 2: Kyselylomakkeen saatekirje

KYSELYLOMAKE: HEVOSTOIMINTA SOSIAALIPEDAGOGISENA TYÖMENETELMÄNÄ

1. Missä läänissä työpaikkasi sijaitsee? Rasti oikea vaihtoehto.

- Pohjois-Suomen lääni
- Oulun lääni
- Länsi-Suomen lääni
- Itä-Suomen lääni
- Etelä-Suomen lääni

2. Mikä on koulutuksesi? Rasti oikea vaihtoehto.

- Peruskoulu
- Lukio
- Opistotaso
- AMK
- Ylempi AMK
- Yliopisto
- Opiskelija
- Ei koulutusta
- Joku muu koulutus, mikä?

3. Mikä on syntymävuotesi? Kirjoita vastauksesi tähän: _____

4. Mikä on koulutuksesi (nimike)? Kirjoita vastauksesi tähän:

5. Tarvitaanko sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamiseen mielestäsi erityistä koulutusta? Ympyröi oikea vaihtoehto.

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sano

6. Oletko saanut koulutusta erityisesti sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan? Ympyröi oikea vaihtoehto.

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) Olen parhaillaan koulutuksessa

Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen b, siirry kysymykseen numero 8.

7. Koetko, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksesta on ollut sinulle hyötyä työelämässä? Ympyröi oikea vaihtoehto. **Siirry tämän kysymyksen jälkeen kysymykseen numero 9.**

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa

8. Oletko harkinnut osallistuvasi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutukseen? Ympyröi oikea vaihtoehto ja perustele vastauksesi.

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa

Perustelu:

9. Miltä pohjalta toteutat sosiaalipedagogista hevostoimintaa? Voit rastia useampia vaihtoehtoja.

- Sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan koulutuksen/työkokemuksen kautta
 - Hevosalan koulutuksen/työkokemuksen kautta
 - Oman hevosharrastuksen kautta
 - Menetelmä kuuluu työpaikkani toimintatapoihin, joten osallistun sen toteuttamiseen
 - En osallistu tämän menetelmän toteuttamiseen työpaikallani
 - Muu, mikä?
-

10. Käytetäänkö hevostoimintaa työpaikallasi mielestäsi tasavertaisena työmenetelmänä muiden menetelmien kanssa? Ympyröi oikea vaihtoehto.

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa

Perustelu:

11. Kuinka tavoitteelliseksi toimintamenetelmäksi koet hevostoiminnan omalla työpaikallasi? Arvioi asteikolla 1-5 (1=ei tavoitteellista toimintaa, 5= erittäin tavoitteellista toimintaa). Ympyröi sopiva vaihtoehto.

ei tavoitteellista	jokseenkin tavoitteellista	en osaa sanoa	melko tavoitteellista	erittäin tavoitteellista
1	2	3	4	5

12. Onko hevostoiminta sinun mielestäsi sosiaalipedagoginen työmenetelmä? Ympyröi oikea vaihtoehto.

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa

Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen b tai c, siirry kysymykseen numero 14.

13. Mitkä asiat tekevät sinun mielestäsi hevostoiminnasta sosiaalipedagogisen työmenetelmän; eroaako se jotenkin muusta hevosten kanssa toimimisesta?

14. Millaisia taitoja, valmiuksia ja ominaisuuksia sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteuttava henkilö mielestäsi tarvitsee?

15. Voidaanko sosiaalipedagogista hevostoimintaa mielestäsi käyttää työmenetelmänä kaikkien lasten/nuorten kanssa, yksilön ongelmien laadusta riippumatta?

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa

Jos vastasit edelliseen kysymykseen a tai c, siirry kysymykseen numero 17.

16. Millaisissa tapauksissa hevostoimintaa ei mielestäsi voi käyttää?

17. Millaisia vaikutuksia olet havainnut hevosten kanssa toimimisen saavan aikaan lapsessa/nuoressa - positiivisia/ negatiivisia/ ei vaikutusta? Kuvaile.

18. Arvioi seuraavia asioita asteikolla 1-5 (1= vähän, 5= paljon). Ympyröi sopiva vaihtoehto.

	<u>vähän</u>	<u>melko vähän</u>	<u>sopivasti</u>	<u>melko paljon</u>	<u>paljon</u>
Hevostoimintaa arvostetaan sosiaalipedagogisena työmenetelmänä mielestäsi...	1	2	3	4	5
Hevostoiminnan sosiaalipedagogisesta ulottuvuudesta tiedetään mielestäsi...	1	2	3	4	5
Hevostoimintaa hyödynnetään sosiaalipedagogisena työmenetelmänä mielestäsi...	1	2	3	4	5

19. Mitkä ovat mielestäsi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan suurimmat kehityshaasteet?

Palautetta/kommentteja?

KIITOS VASTAUKSISTASI!!

ARVOISA VASTAANOTTAJA!

Olen sosionomiopiskelija Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulusta, Kokkolan sosiaali- ja terveystieteiden yksiköstä. Teen opinnäytetyöni aiheesta **”Hevostoiminta sosiaalipedagogisena työmenetelmänä”**. Tutkimuksen näkökulma on suunnattu työntekijöiden asenteisiin, kokemuksiin ja mielipiteisiin. Opinnäytetyön työelämäyhteistyökumppanina toimii Suomen Ratsastajainliitto (SRL). Kyselyn saavat yksiköt on valittu sen perusteella, että yksikkö on julkisesti ilmoittanut harjoittavansa sosiaalipedagogista hevostoimintaa, siellä on hevosia tai se tekee yhteistyötä jonkin tallin kanssa.

Tutkimusaineisto kerätään ohessa olevien kyselylomakkeiden avulla yksiköiden työntekijöiltä. Lomakkeessa on sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä, ja sen täyttäminen kestää noin **10 minuuttia**. Kysymysten yhteydessä on vastausohjeet.

Toivoisin yksikkönne osallistuvan tutkimukseen kaikkien työntekijöiden voimalla, sillä jokainen vastaus on tärkeä. **Sulkekaa täytetty lomake pienempään kirjekuoreen, ja lopuksi laittakaa kaikki kuoret isoon postimerkillä varustettuun vastauskuoreen.** Lähetysosoite on kirjoitettu valmiiksi palautuskuoreen. Merkitkää ohessa olevaan lappuun, montako työntekijää yksikkönne vahvuuteen kuuluu tällä hetkellä, ja moniko vastasi kyselyyn. Näin siksi, jotta tutkimuksen vastausprosentti olisi totuudenmukainen. Mukana on myös **tutkimuslupahakemus**, joka tulee palauttaa allekirjoitettuna yhdessä vastausten kanssa. Palautuskuoreessa tulisi siis olla täytettynä lomakkeet, tutkimuslupahakemus sekä lappu, josta ilmenee vastausten lukumäärä. **Vastausten tulisi olla perillä viimeistään 31.5. 2007.** Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Ottakaa rohkeasti yhteyttä mikäli haluatte lisätietoja tutkimukseen liittyen, vastaan mielelläni!

Yhteistyöterveisin,

Eeva Lätti

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö/ Kokkola

Sosiaalialan koulutusohjelma

eeva.latti@cou.fi